

Liet za koristi delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
vsega kar producirajo.

This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

PROLETAR

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at this post office
at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. Str., Chicago, Ill.

"Delavci vseh dežela, združite se!"

PAZITE!

na številko v oklepaju.
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, priklep-
nega spodaj ali
na ovitku. Ako (443)
je številka ...
tedaj vam s prihodnje
številko našega lista po-
steče naročnina. Prost-
mo, ponovite je takej.

ŠTEV. (NO.) 442.

SLOVENSKO GLASILO JUGOSLOV. SOCIALISTIČNE ZVEZE.

CHICAGO, ILL., DNE 29. FEBRUARJA, (FEBRUARY) 1916.

LETO (VOL.) XI.

Kaj bo z otroškim delom?

Znano je, da je ameriški kongres sprejel zakon, ki ima namen, da vsaj nekoliko omeji brezvestno izkoriščanje otrok v industriji, in sicer na ta način, da prepoveduje meddržavni promet blaga, izdelanega v tovarnah, v katerih so otroci izpod 16 let zaposleni po več kakor osem ur na dan, kjer delajo pred 7. zjutraj ali po 7. zvečer, ali pa kjer so zaposleni otroci izpod 14 let.

Ne more se reči, da rešuje ta zakon problem otroškega dela. Niti globoko ne posega. Ali v žalostnih okoliščinah, v katerih tiči socialno zakonodajstvo v Ameriki sploh, mora človek pozdraviti vsak košček napredka. In tak nevelik košček ga je tudi v tem zakonu.

Ali dasi je bil v poslanski zbornici sprejet in se pričakuje to tudi v senatu, vendar se niso nazadnjaki in sovražniki delavstva izgubili vsega upanja, temveč nadaljujejo boj z vso silo. Skoraj odveč bi bilo omenjati, da stoje na čelu tega reakcionarnega gibanja tovarnarji iz južnih držav. Zastopniki fabrikantov z bombančim so najprej poskušali svojo srečo pred poslanci; ko so tam pogoreli, so šli pred senat. Predzadnjo sredo so pred senatovim odborom za meddržavno trgovino prodajali svojo učenost in napenjali vse strune, da bi preprečili uveljavljenje zakona.

Velika ta učenost ravno ni bila. Če pravi n. pr. Samuel Patterson iz North Caroline, da je bila na svetu vedno revščina in beda in da morajo biti zato vedno otroci, ki pojdijo s šestim letom ali še prej na delo, je to argument, s katerim bi bil moral priti častiti mož par stoletij prej na svet.

Na drugem kraju je pograbil to reč bivši guverner Kitchin iz North Caroline, ki je že pred odborom poslaniške zbornice lomil kopja zoper zakon in govoril tako, kakor da se pripravljajo južne države na nov upor.

Senatovemu odboru Kitchin pokazal drugo strašilo. Njegov parkelj je bil socializem. Nekdanji guverner pač ve, iz kakšnih ljudi je sestavljen senat in kakšne interese zastopa. Zato je bil tudi prepričan, da oblije senatorje kurja polt najhitreje, če jih ustraši, da je to, kar hočejo skleniti, socialistično.

"Prvi korak na poti socialističnega zakonodajstva je ta postava," je dejal Kitchin, in svareče je dodal, da ne ostane prvi korak nikdar osamljen, ampak da mu sledi drugi in tretji in dalje.

"Če vzamete najprej petnajstletne in šestnajstletne mlade ljudi pod svoje okrilje, kakšen ugovor je potem mogoč proti zakonu o osemurnem ali deseturnem delu za odrasle moške in ženske? Mislim namreč na pravne ugovore. Kajti če je ustavno dopuščeno, da uravnava meddržavna trgovina delo takozvanih otrok, tedaj bo jutri izkušala uravnjavati delo moških in žensk, in kmalu bo hotela izpregovoriti tudi besedico glede na plače. Zato, gospoda moja, Vas svarim pred prvim usodepolnim korakom; če je enkrat storjen, tedaj ni več poti nazaj."

Priznati je treba, da ima mister Kitchin nekoliko zgodovinskega spoznanja. Skozi vso zgodovino človeštva se vleče ena nit, in ta je napre-

dek. Včasih jo je hotel kdo speljati nazaj, včasih jo je mislil kdo pretrgati. Ali vse to je zaman. Zakon razvoja jo prede naprenehoma dalje in dalje. Prav ima gentleman iz North Caroline: Danes se stori prvi korak, potem pride pa drugi in tretji in tako dalje. Prvi je vedno težak. Na eni

strani je odpor proti prvemu koraku največji, na drugi strani je pogum zanj najmanjši. Ali kadar pride pravi čas, se mora storiti, pa naj velja, kar hoče.

V združenih državah je prišel čas, da se stori kaj na polju socialne reforme. In naj se upirajo

vladajoči razredi, kolikor jih je volja, tej nujnosti se ne izognejo, kakor se ji niso izognile evropske države. Na oni strani oceana tudi niso storile kapitalistične vlade ničesar iz ljubezni do delavstva; kar so mu dale, so mu morale dati, in če se je kakšna reforma mirno izvršila, se je zgodilo le zato tako, ker so vladajoči spoznali, da se bo sicer izvršila nemirno.

V Ameriki je zakon o otroškem delu prvi korak na polju zveznega socialnega zakonodajstva. Drugi koraki mu bodo morali slediti, ne le zato, ker ne bo proti njim, kakor pravi Kitchin, noben pravni ugovor mogoč, ampak zaradi tega, ker so razmere močnejše od nazorov kongresnikov in senatorjev.

Ker pa vedo nazadnjaki, kaj pomeni prvi korak, se ga boje in napenjajo vse moči, da bi ga preprečili. Še eno upanje jim je vstalo, in postavili so ga kot najmočnejšo postavko v svoje račune. To je vrhovno zvezno sodišče.

Nič ni v Ameriki bolj nedemokratično kakor pravica, ki si jo laste sodišča, da razveljavljajo zakone, češ da niso ustavni. Glavno načelo vsake resnične demokracije je to, da je volja ljudstva najvišji zakon v deželi. V Zedinjenih državah predstavlja ljudsko voljo parlament, kongres. Da je ne predstavlja prav, je krivo največ ljudstvu samo, ki voli kapitalistične zastopnike namesto svojih. Ali korektura teh razmer more in sme priti le od ljudstva samega. Če pa ima katerokoli sodišče pravico, da uničuje parlamentove zaključke, tedaj je to kos avtokracije, ki se razlikuje od monarhičnega absolutizma le v tem, da se postavlja v monarhiji ena oseba, pri nas pa ena institucija, nekoliko oseb, ki so slučajno vrhovni sodniki, nad parlament.

Kder zasleduje delo vrhovnega sodišča na tem polju, se je pa že davno lahko prepričal, da ne vstane nikdar proti kakšnemu nazadnjaškemu zakonu, ampak vedno proti napredku, posebno proti vsakemu socialnemu napredku. Zato upajo tudi izkoriščevalci otrok na njegovo pomoč.

Za sedaj poskušajo pač še v senatu. Poslanec Keating, ki je vložil dotični predlog v kongresu, se boji, da se bo odigrala spletkarska igra. Nasprotniki zakona se trudijo, da bi zavlekli razpravo v senatu, dokler ne pridejo tam vojne predloge na dnevni red, in tedaj mislijo postaviti vladno nož na prsi: Ali se položi zakon proti otroškemu delu v ropotarnico, ali pa bodo nasprotovali vojaškim zahtevam. In tedaj se lahko zgodi, da bo otroško varstvo žrtvovano militarističnemu patriotizmu.

Delavcem je priporočati, da naj imajo odprte oči. Lagali bi se, če bi dejali, da more delavsko ljudstvo v Ameriki danes preprečiti take intrige. Za to ni dovolj organizirano, ne dovolj zvedno, torej ne dovolj močno. Ali načeti se lahko mnogo ob tej igri. In tedaj bo moralo spoznati, da ne pomaga nič drugega kakor dramiti, poučavati delavce, navajati jih, da čitajo in mislijo, in organizirajo jih, da si bodo mogli priboriti, česar jim kapitalizem ne da.

Zavarovanje zoper brezposelnih.

En sam socialist sedi v kongresu v Washingtonu. V tem kapitalistično burževnem parlamentu je to toliko kolikor kaplja v morju. In vendar pomeni ta kaplja več kakor pogostoma veliki demokratični ali republikanski valovi. En sam zastopnik. Če bi bil to reprezentant katerekoli klike ali sekte, bi izginil v zbornici, ki se ne bi niti zavedala, da ima takega čudnega gosta. Edini socialist obrača neprenehoma pažnjo nase in sili kongres, da se bavi z njegovimi predlogi in zahtevami. In to je več, nego doseže včasih znatna manjšina v kakšnem parlamentu.

Kako si je to mogoče razlagati?

Meyer London je vsekakor sposoben političar. Če bi tam sedela kakšna lutka z napisom 'socialist', seveda ne bi mogla igrati nobene vloge, vsaj nobene resne ne. Poznamo take posameznike iz drugih zbornic; večinoma niso mogli postati nič drugega kakor neprostovoljni komičarji, klavni dotičnega parlamenta.

To ne bo nikdar zadelo Meyer Londona. Ali dobra glava tudi ne zadostuje, da bi se mogla razlagati pozornost, ki jo uživa edini socialistični poslanec v kongresu. Za to je treba še kaj drugega, in to drugo ima Meyer London: Jasen, velik program in zastopstvo velikih interesov. Kadar vstane, je že gotovo, da bo govoril o važnih rečeh.

Zastopniki drugih strank lahko sovražijo te reči, ali rogati se jim ne morejo in omalovaževati jih ne morejo. Mogoče da bodo to in ono pokopali; ali bavit se morajo z njegovimi predmeti, enostavno v koš pometati jih ne morejo. Kajti vsakdo čuti, da govori Meyer London v imenu in v interesu milijonov.

Edini socialistični poslanec je vest kongresa, katere tam ni, dokler so zastopniki kapitalizma sami med sabo.

Zopet je Meyer London potkal gospodi na prsi. Prijel jih je na mestu, ki je posebno ko-

ljivo. Edinec v Washingtonu zahteva zavarovanje za brezposelne delavce. Vložil je resolucijo, po kateri naj se imenuje komisija petih članov, da preišče problem brezposelnosti in poda do jesenskega zasedanja stvarne predloge za zavarovanje delavcev, ki ostanejo brez svoje krivde, bodisi vsled gospodarske krize, boleznih, starosti ali pa drugih vzrokov brez dela. Komisija naj bo sestavljena iz dveh delavskih in dveh podjetniških zastopnikov, predsednik naj bo pa zastopnik vladnega delovnega urada.

Poslanec kapitalističnih strank niso pričakovali takega predloga, zlasti ne ob sedanjem času. Saj imamo v deželi takozvano prosperiteto. Nekatere municijske tovarne so komaj dobile dovolj delavcev; nekatere so zvišale plače celo brez stavke, le da ne izgube delavcev in svojih profitov. Ali sodrug Meyer London je pokazal, da je ta prosperiteta čisto fiktivna, da je veliko obratovanje le prehodno in da se je bati najhujšega kraha, kadar mine vojna in ne bo več ogromnih vojaških naročil iz Evrope.

Socialistični poslanec je pokazal, da imamo v Ameriki vedno ogromno rezervno armado delavstva, ki je dosegla včasih število šestih do sedmih milijonov mož. Sedanja navidezna prosperiteta je napihnjen meh. Skoraj vse je odvisno od vojne industrije. Podjetja, ki so prej služila drugim namenom, so se izpremenila v tovarne za orožje ali strelivo. Premog se koplje za te tovarne. Železnice imajo velik promet zaradi vojne blaga. Jeklarne delajo zaradi orožne industrije. Kadar bo vojna končana, ne ostanejo le municijske tovarne brez naročil, ampak vsa ogromna industrija, ki je s tem v zvezi in ki živi sedaj od tega, bo mahoma brez dela.

Kako velike so bile krize leta 1907—08, pa leta 1913—14, vemo približno. Vemo da so vrgle na milijone ljudi v dolgotrajno bedo, na tisoče pa v

tako revščino, da se nikdar več ne rešijo iz nje. Kako velika bo kriza leta 1917—18 ali pa 1918—19, ne more nihče prerokovati, le trepetaje se je bati, da bo tako velika in strašna, kakor se nočena doslej ne.

No, vprašanje brezposelnosti so v Ameriki že večkrat študirali, tudi ob lanskim krizi. In če ne bi zahteval London nič drugega, bi bilo to tako malo, da ne bi delalo kapitalističnim zastopnikom nobene skrbi. Ali velika razlika med dosedanjimi študijami in Londonovo resolucijo je ta, da ne zahteva socialistični poslanec le preiskave, ampak nalaga komisiji tudi, da mora podati kongresu določene predloge, in ji predpisuje čas, kdaj se mora to zgoditi. Čez poletje lahko študira, v jeseni pa morajo biti gotovi predlogi v kongresu.

Londonova resolucija zahteva zavarovanje za vsako vrsto brezposelnosti, obsega torej tudi to, za kar je v raznih drugih deželah vpeljano bolniško in starostno zavarovanje. To se pravi: Njegova zahteva gre za tem, da stori Amerika vse, kar je doslej zamudila na polju socialnega zavarovanja.

Razume se, da morajo za zavarovanje zoper brezposelnost vsled gospodarskih kriz veljati drugačna načela, kakor za bolniško in za starostno zavarovanje, ker so računski temelji drugačni. Ali vsekakor je zelo koristno, da je sodrug London prijel takoj vse tri panoge. Posebno koristno pa je, da se je to zgodilo v kongresu, kajti gotovo je, da ne dobimo v Ameriki uspešnega socialnega zakonodajstva, dokler bo prepuščeno posameznim državam.

Z veliko večjim veseljem pa bi bilo mogoče govoriti o teh rečeh, ako ne bi bil sodrug Meyer London sam v kongresu in ako bi bilo ameriško delavstvo politično tako organizirano, da bi lahko energično podprlo zahteve svojega poslanca v kongresu. Če bi zastopniki drugih strank videli

moč delavstva, bi vedeli, da ni šala upirati se zahtevam, katere izrekajo socialistični poslanci v imenu milijonov, stoječih za svojimi glasniki in odločajočih pri volitvah. Politična organizacija — to je več kakor coprnja.

Iz vojnih poročil znano belgijsko mesto Ypres je izginilo z zemlje. Kar ga je še bilo, so ga iz vojnih ozirnov podrl. Vse umotvore tega mesta so prenesli v Pariz. Ypres (Nemci ga imenujejo "Ypern") je bilo eno zgodovinsko najznamenitejših mest v Belgiji, staro že nad 1000 let. V srednjem veku je to evetela obrtnost in v 12. stoletju je šlo mesto nad 200.000 prebivalcev ter je spadalo tedaj med največja mesta na svetu. V dobi procvita in bogastva so v Ypresu zgradili prekrasno katedralo in še lepšo monumentalno stavbo, svetovno znane tržnice za suknjo. Hiranje mesta se je začelo leta 1584. Španci so mesto osem mesecev oblegali in kuga je zahtevala mnogo žrtv. Od tedaj je mesto vse bolj nazadovalo in je imelo začetkom sedanje vojne samo še 17.000 prebivalcev.

V 79. bataljon kanadske vojske, ki je določen za službo v Evropi, so sprejeli 1200 v Zedinjenih državah rojenih Americanov. Omenjeni bataljon je znan pod imenom "Ameriška legija." Prosto- voljci so večinoma dosluženi vojakji ameriške armade in morarice, vmes je pa tudi precej dezerterjev, ki bodo na zahtevo ameriške vlade vrnjeni v Zedinjene države. Te ljudi mika vojna. Ne gre- do se bojevati za domovino, ampak zaradi boje- vanja. To pomeni, da dobe kapitalisti še vedno lahko plačnike, pripravljene, da se bojujejo za tuje interese — tudi proti svojim domačim tova- rišem delavcem. — Dejstvo je vsekakor vredno premisleka ...

OKROG SVETA.

Doslej je bilo baje vpoklicanih k vojakom 67.000 ruskih dijakov, od teh je padlo 3.700, ranjenih je 13.400; število pogrešanih še ni znano.

Iz Berna poročajo, da so švicarske oblasti izgnale bivšega tajnika avstrijskega konzulata, Thausiga. Obdolžen je bil špijonaže.

Veletovarnarji čevljev obljubujejo podražanje obutal, ker se baje izvozi preveč usnja in uvaža premalo kož.

Holandski časopisi trdijo, da so dobili na Pruskem sedemnajstletni mladeniči ukaz, naj se takoj zgledajo za službo v deželni brambi. Kdaj pridejo šestnajstletni na vrsto?

V Kanadi bodo baje rekrutirali celo brigado, približno 4000 mož, ki bo sestajala iz Amerikanov, ki žive zdaj v Kanadi. Ta brigada odide po končanem vežbanju z drugimi kanadskimi četami na evropska bojišča.

Ruska vlada je prepovedala uvoz vezanih knjig. To je storila zategadelj, ker se boji, da bi se ne vtihotapili kakšni spisi, ki se tičejo svetovnega mira. Vsa društva, ki so se potegovala za mir, je ruska vlada razpustila. Najbrže se pa boji vlada tudi drugih knjig. Znanje ljudstva je nevarno gospodarjem.

Železniški promet med Nemčijo in Švico je prekinjen. Nemške oblasti natančno preiščejo vsakega potnika, ki pride preko meje, oziroma, ki je namenjen v Švico. Nemčija pravi, da potrebuje vse železnice za vojaške svrhe. Meja bo zaprta tri ali štiri tedne.

Nemški agenti, posebno ženske, kupujejo, kakor poročajo londonski listi iz Berna, velike množine masti in volne v Švici, hoteli kmalu vprašati švicarsko vlado, naj jim dovoli, da te predmete pošljejo v Nemčijo, kar je z laj prepovedano. Pravijo, da bo Nemčija prepovedala izvažati v Švico premog, sladkor in sodo v slučaju, da se švicarska vlada ne bo hotela vdati.

Iz Budimpešte poročajo, da se je vršila pred vojnim sodiščem v Bukarešti obravnava proti bivšemu rumunskemu vojaškemu atašeju v Parizu. Sodišče mu je dokazalo, da je dal več tajnih vojaških dokumentov na razpolago neki balkanski državi. — Vojaškega atašeja bodo najbrže ustrelili. — Čemu su atašeji? Da špijonirajo. Eden špijonira za, drugi pa proti, včas po svojem nagnenju, včas pa kakor bolje nese.

Iz Bukurešta poročajo, da je povzročila eksplozija škodovih tovarn pri Plzinju veliko večjo škodo, kot se je začetkom mislilo. Tristo oseb je izgubilo življenje, več sto jih je bilo pa ranjenih. Razdejanih je bilo tudi veliko topov. Oblasti so prepričane, da eksplozija ni nastala slučajno. Avstrijske oblasti zaplenijo vsak avstrijski časopis, ki piše o tej zadevi.

Iz Honkonga je dospelo v London nekaj Angležev, ki temeljito poznajo razmere na Kitajskem. Rekli so, da bosta iz sedanje Kitajske nastali najbrže dve republiki. — Juansikaj ne bo mogel ničesar opraviti proti vstajem, katerih število od dne do dne narašča. Doslej se ni še vršila nobena odločilna bitka med vladnimi in vstajškimi četami, pač pa je bilo že več manjših spopadov.

Pred kratkim je bil v Covilhi 6. kongres portugalske socialistične stranke. V parlamentu ima stranka dva zastopnika, Costa Junior in Manuel José da Silva. Njiju poročila je vzel zbor z odobravanjem na znanje. Poleg njiju sta bila še sodruga Cesar Henrique in Xavier Rogniera izvoljena v mednarodno socialistično tajništvo. Prihodnji zbor ima stranka l. 1917. v Coimbri.

Guverner države New York Whitman je bil s svojim spremstvom lani na razstavi v San Francisco. Sedaj je newyorška centralna železnica predložila državni račun. Skupni stroški potovanja v San Francisco in nazaj znašajo 20.760 dolarjev in sicer: Vozni listi 11.927 dol.; Pullmanov voz 5213 dol.; vožnja skozi parke v Salt Lake City 30 dol.; postrežba v jedilnem vozu 3579 dol.; časopisi 9.77 dol. — Zdi se, da niso gospodje prav preslabo potovali.

Švedski socialisti so brzojavili sodrugu Meyer Londonu, zastopniku iz države New York in edinemu socialistu v kongresu glede na njegov mirovni predlog, ki ga je vložil v zbornici poslanec. V brzojavki pravijo švedski socialisti, da se popolnoma strinjajo z njegovo resolucijo, ki zahteva od predsednika Wilsona, da naj skliče kongres nevtralnih narodov, ki bi ponudil bojujočim se državam svojo službo za pogajanja.

Predsednik Wilson je prišel slednjič vendarle z barvo na dan. Tajnik države Ohio je dal dovoljenje, da sme tiskati na glasovnice njegovo ime. Pismo, v katerem mu je dovolil, se glasi približno takole: "Kljub temu, da ni moja volja še enkrat kandidirati za predsednika, vam dam vseeno dovoljenje, da natisnete na glasovnice tudi moje ime." — Kdor dovoljuje, da pride njegovo ime na balot, ne sme reči, da noče kandidirati. Kajti to je že kandidatura.

Črnovojniški obvezanci letnika 1898 v Avstriji so stopili v črnovojniško dolžnost s 1. januarjem 1916. To so torej tisti mladeniči, ki bodo v času 1. januarja do 31. decembra 1916. dopolnili 18. leto, to se pravi, sedaj sedemnajstletni fantje. 44—46letne so vpoklicali pod orožje sredi januarja. Kakor poroča uradni list, je ministarstvo odredilo, da ostanejo črnovojniki, rojeni leta 1865, to je 51, oziroma 52letni moški, še tudi v 1916. letu pod črnovojniško obveznostjo.

Iz Soluna poročajo: Železnica, ki jo grade Nemci iz Skoplja preko Kruševa do Bitolja, bo kmalu končana. Nemški maršal Maekensen je inšpiciral bolgarske čete v Skoplju, in izjavil, da je ž njimi popolnoma zadovoljen. — V Avstriji komandira Nemčija, na Bolgarskem tudi komandira Nemčija. S pomočjo Avstrije, Bolgarske in Turčije bi Nemčija rada premagala zaveznike; če jih bo, se bo šele pokazalo. Avstrijo, Bolgarsko in Turčijo je pa že premagala.

List "Amsterdam Courant" piše, da izkazuje pruski seznam izgub št. 420. in 429. 19.1 339 mrtvih, ranjenih in pogrešanih, seznam pruskih izgub št. 430. in 439. pa 18.349 mrtvih, ranjenih in pogrešanih. Skupne pruske izgube navaja omenjeni list v višini 2.377.378 mož. Nemškim vojnim izgubam je pristeti tudi še 335 seznamov izgub virmenberških čet, 247 bavarskih seznamov, 248 saških, 60 mornariških in nekaj seznamov izgub, ki se tičejo nemških častnikov in rezervnih častnikov v turški službi.

Socializem ne zahteva le dobro sree, ampak še bolj znanja, mnogo znanja.

Manfred Weiss je jako znan vojni liferant v Budimpešti. Da ne bi pozabil na lepe dobičke, ki mu jih je naklonila sedanja vojna, si je kupil "mal spomin." Kupil je posestvo grofa Lad. Karolyja, ki obsega 10.000 oral. Ker je ravno sedaj bavarski kralj kupil od grofa Batthyanyja posestvo in plačal oral zemlje po 1300 kron, smemo pač računati, da je Weiss plačal oral vsaj po 1000 K in ga torej posestvo stane deset milijonov kron. Pred 15 leti je bil Manfred Weiss še prav neznan človek. Da, vojna je lahko koristna reč!

Packard Motor Car Co. v Detroitu je izjavila, da bodo doslej pri zboljanju plače in pri napredovanju vpoštevani le rojeni ali naturalizirani državljani. Kapitalistično časopisje je polno hvale zaradi patriotizma detroitske družbe. Nam se zdi ta patriotizem zelo dvomljiv, in iz tvrdkine izjave čitamo le to, da hoče pod plaščem patriotizma še bolj izkoristiti tiste delavce, ki še niso državljani in ki nemara zaradi prekratkega časa še niso mogli postati državljani. Če bodo državljani, pa magari tukaj rojeni Američani preveč neobogljivi, ji bodo "greenhorni" še vedno ljubši.

Iz Švice prihajajo vesti, ki naznanjajo, da sta v južni Nemčiji propadla dva velika nemška bančna zavoda, od katerih ima eden baje kakih 125.000.000 dolarjev obveznosti. Švicarski in angleški trgovski krogi so mnenja, da je to le začetek poloma še drugih velikih nemških bank in drugih zavodov, in sicer kot posledica popolnega uničenja nemškega izvoza in pa padanja cen nemškega denarja.

Senator McCumber iz North Dakote je vložil predlog, po katerem naj bi se ameriškim prezidentom zagotovila penzija, kadar izstopijo iz službe. Taki predlogi se redno ponavljajo. Pred štirimi leti so hoteli velekapitalisti iz svojih sredstev ustanoviti fond za take penzije, da bi imeli predsednike še bolj na vrvi. Wilsonu se ravno ni bati, da bi stradal, če ne dobi penzije, kajti njegova ženitev je bila baje materialno precej ugodna. Ali ker se senatorji toliko brigajo za prezidentsko penzijo, smo radovedni, kdaj pride v kongres zakon, ki prinese delavcem starostno zavarovanje. Navadno je delavska starost bolj naraščala kakor predsedniška.

Strankino vodstvo socialne demokracije v Nemčiji je sklenilo, da bo izdajalo vsak teden okrožnice, v katerih se bo pojasnjevalo stališče strankinega vodstva z ozirom na posamezne dogodke. To je bilo sklenjeno, ker se je doslej priznavano centralno strankino glosilo "Vorwaerts" postavilo na stran manjšine in nastopa proti strankinemu vodstvu. Med večino državno-zborskega kluba in "Vorwaertsom" se je že davno opazovalo nasprotje, in zadnji kosak strankinega vodstva je bil le vprašanje časa. Ali če more Vorwaerts pisati v zmislu manjšine, večina pa ne more izdajati svojega lista, ampak se mora omejiti na tedenske okrožnice, bi se že po tem skraj lahko sklepalo, da je pravzaprav večina v manjšini, manjšina pa v večini.

Dr. Cecile L. Greil, edina v Ameriki rojena državljanka, ki se je rešila z "Ancone", torpediranega italijanskega parnika, je vložila v Wash-

ingtonu tožbo za \$120.000 odškodnine. Od avstrijske vlade zahteva \$100.000, od Zedinjenih držav pa \$20.000, všteti \$5000 gotovine, katero svoto pravi, da je izgubila, ko se je potopil parnik. Dr. Cecile Greil hoče iti na avdienco k predsedniku Wilsonu. Rekla je, da bo poskušala doseči svoje zahteve na tak način, da bo tudi drugim ponesrečenem olajšana pot za dosego odškodnin v slučajih, ki jih sami ne morejo odvrniti.

V ogrskih krogih v Ameriki so izvedeli, da je bila ustreljena kot angleška špijona v Budimpešti znana lepota in igralka Sari Petras, ki je nastopala pred vojno tudi v gledališih v Londonu na Angleškem. Poročila, ki so dospela semkaj, zatrjujejo, da je bila obsojena na smrt od vojnega sodišča, ki ji je baje dokazalo, da je od avstro-ogrskih častnikov izvajala vojaške skrivnosti ter jih pošiljala na Angleško. Oblasti so zaplenile pisma, ki jih je hotela rthotapiti čez mejo in ki so obsegala baje mnogo obtežljivega materiala proti njej. Dokler ni bila ustreljena, se niti v javnosti vedelo ni, da je sploh v zaporu. Sari Petras je bila znana kot dobra igralka in iz odlične ogrske družine. To ustreljevanje žensk je tudi tak krasen plod moderne vojne kulture.

Avstrijska premodra in prepravična vlada je lani prepovedala belo-modro-rdeče zastave, oziroma vse zastave, trakove, znake itd., na katerih so te tri barve v kakršnikoli vrsti. To se je zgodilo kajpada pod pretvezo, da je belo-modro-rdeča zastava srbska, črnogorska in ruska, torej Avstriji "sovražna." Odkod se je platno naenkrat tako izpremenilo, da je dobilo čuvstvo, brez katerega je sovraštvo nemogoče, ve najbrže le dunajska dvorna fantazija. Četudi je zastava le simbol, je ta ukaz vendar značilen, kajti s simboli, z znamenji, se izražajo čuvstva in misli. Zatorej je bil avstro-turški ferman tudi infamen. Kajti vzel je pravice avstrijskim narodom. Slovenska zastava je belo-modro-rdeča; ampak tudi očiščena zastava kranjske dežele je taka. Uradna zastava Hrvaške in Slavonije kakor tudi zastava hrvaškega naroda je rdeče-belo-modra. Vse to je zdaj prepovedano. Da je namen naravnost protislovanški, germanizatoričen in madjarizatoričen, nam potrjuje sledeče: Italijanska zastava je rdeče-belo-zelena. Ravno te barve so tudi v madjarski zastavi. Nikjer pa nismo čitali, da bi bila na Ogrskem taka zastava prepovedana. Narobe. Vpeljali so jo celo v armado. Neglede na tendenco je pa ta reč žalostno izpričevalo ces. kr. slaboumnosti. In bevavost ne more porediti nič drugega kakor zopet bevavost in smešnost. Ta se kaže, N. pr.: — Tovarna za vžigalce "Helios" v Budjejevicah je dobavljala vžigalce za neko srbsko društvo v monarhiji. Škatljice so bile opremljene z rdeče-modro-belo trobojnicco. Ko je češko namestništvo prepovedalo izdelovanje trobojnic, si je tovarna, da se izogne stroškom, ki bi nastali vsled uničenja že opremljenih škatljic, pomagala na ta način, da je rdeče-modro-belo trobojnicco preplepila z belim papirjem. Okrožno sodišče v Č. Budjejevicah je tako preplepljene škatljice konfisciralo, ker vzbujajo navzile preplepljenju "dejanski stan zločina rušenja javnega miru v smislu paragrafa 65. kaz. zak."

Tako se vključ vsem "slavnim zmagam" komaj še gagažajo Avstrija "rešuje" s škatljicami za vžigalce. Samo s škatljicami; kajti toliko luči, kolikor bi je dala vsebina škatljic, že davno nima.

KRIŽ NA GORI.

LJUBEZENSKA ZGODBA. — SPISAL IVAN CANKAR.

IV.

Ob ranem nedeljskem jutru se je napravila Hanea k maši na faro. Daleč je bilo še sonce, ali po nebu je bila razlita tako žarka svetloba, da je bila celo v globel. Počasi se je dramila vas; prazniško oblečene ženske so stopale v klanec, kakor velike pisane rože so se svetile obleke na hribu.

Hanea je hodila hitro in je gledala v tla, pozdravljala je tiho in neprijazno, da bi se ji ne pridružile znanke.

"Kako se nosi!"

Polglasen smeh in šepetanje. Hanea se ni ozrla in tudi ni poslušala. Sree ji je bilo počno žalostnih misli, resen je bil njen obraz.

Na hribu je čakal Mate; na rami je imel eno in v roki popotno palico. Pozdravila sta se molče, samo s kratkim pogledom in sta se napotila. Že je bila vas globoko pod njima, jutranja megla se je vzdignila iz globeli, sonce jo je prodiralo in trgalo.

Mate je zavzdihnil.

"Misliš sem, da bo slovo bolj veselo; nič mi ni lahko pri sre. Kako je tebi, Hanea?"

"Tako sem želela, da bi šel v svet, zdaj pa bi rada, da ostanem."

"Da bi zdajle deževalo, ne šel bi več koraka naprej. Tako malo je poguma v meni, da bi mi zastavila pot ena sama kaplja dežja."

"Pa je še dolga pot, Mate, ne smeš biti slaboten, ne sme te biti strah. Kaj se ne spominjaš, kako si govoril časih?"

"Ne vem — tako mi je, kakor da bi se bil od takrat zelo postaral. Ali pa je zato, ker se poslavljam od tebe. Upanje neče v sree."

"Saj se ne poslavljaj za zmerom, in ko bi se poslavljaj za zmerom, ne pustila bi te strani, Mate! Vrneš se in tedaj bo veliko veselje."

"Misliš sem prej in ko sem tako mislil, je bilo vse lepo in jasno, kakor na dlani. Vsa prihod-

nost je bila že ustvarjena, samo poseči bi bilo treba. Zdaj sem posegel in kje je prihodnost? Megla je pred mano in strah me je."

"Bodi vesel, pa bo lepa tudi pot pred tabo. Ko te vidim tako žalostnega, je težko tudi meni."

Vrh hriba sta počivala. Kakor dolge bele halje, po gramovju, po smrekah razobešene, so se zibali v globeli ostanki megle. Celó do vasi so že segali žarki pomladanskega jutra in svetilo se je jabolko na zvoniku.

"Kaj je to tisti kraj, ki sem ga sovražil? Lep kraj je."

Mate je stal in je strmel navzdol, na čelu se mu je napravila globoka guba.

"Veliko sem doživel prijaznega tu doli; spominjam se šele zdaj, ko je minilo zdavnaj in se več ne povrne. Tam glej, je naša hiša; sveti se, kakor da je bila sročil pobeljena. Kaj ne vidiš — ali ne stoji nekdo na pragu?"

"Nikogar ni."

"Pa se mi je zdela, da je stala ženska na pragu, ženska z belim predpasnikom..."

"Ali se nisi nič poslovil?"

"Srečal sem mater v veži, pa se ni ozrla in tako sem molčal tudi jaz. Rad bi se bil poslovil od matere, pogledal sem še skozi okno in sem šel dvakrat mimo; pa se ni ozrla. Samo od psa sem se poslovil in spremenil me je do kozolea."

Raztrgal, razpršil se je zadnji kos megle, bele čunje so švigline preko hriba in so se raztopile v solnen. V globeli se je zadrževala bela pot; vila se je iz vasi navzdol in na oni strani spet strmo v hrib.

"Ali poznaš tisto pot, Hanea? Kdo ve, če bova še kdaj hodila tod... o mraku, ko bodo sijale zvezde..."

"Še bolj vesela, Mate — kadar se povr-

neš... Tam te bom čakala in lepo bodo sijale zvezde."

"Nič ni upanja v meni; toliko sem imel veselja, pa niti kosca več. Kakor da je prišel nekdo ponoči ter me oropal, ko sem spal... Ne, Hanea, bolje bi bilo, da bi se poslavljala v dežju in blatu. Morda mi je težko, ker je sonce preveč svetlo..."

"Poglej na ono stran, Mate!"

Vsa goreča, v pomladanskem solnen vriskajoča je ležala pred njima pisana, valovita pokrajina; polje, travniki, holmi, zadržev v mgljeni daljavi gozdovi, visok, temen zid. Sredi polja in sredi vrtov fara, vsa bela in prazniška; daleč preko holmov, po vaseh in travnikih se je oziral svetli stolp sv. Lenarta. Mate je gledal in leca so mu rdele. Samo enkrat se je še ozrl proti globeli, široko je zamahnil z roko.

"Zbogom!"

Nato se je okrenil in je stopil hitro, Haneo je prijel za roko.

"Hitiva!"

"Lepo je tam doli, tudi jaz bi šla s teboj..."

"Ne misli, da ostaneš sama. Pridem pote in bolj veselo se bova poslavljala tedaj."

Hanea mu je pogledala v obraz: leca so mu bila zardela in rdečica je ostala, bila je zmerom žarnejša, in ogenj se je bil užgal v očeh.

"Lahko mi je zdaj; ta pokrajina, glej, je v mojem sre; zasmejala se mi je prijazno, kakor da bi se ti zasmejala, Hanea... Velik je svet in lep; ne more se mi zroditi drugega, kakor da sem bos in lačen, tega pa sem navajen."

"Tako bi mislil zmerom, Mate!"

"Da bi tako mislil! Vsa moja nesreča je, da sem velik omahljivec; ne zaupam si, morda zato ne, ker ne zaupam drugim... Eh, in potrla me je mladost, mnogo sem doživel hudega... Kakšna mladost je bila to, Hanea!... No, Bog z njo... drugače bo zdaj! Glej, kako lepo, sije sonce, ves gozd je prepleto, ves zrak ga je poln, kakor bela reka lije dol... Hanea, vse bo drugače zdaj!"

Tudi ona je zardela v leca, ruta ji je bila padla za vrat, lasje so se ji igrali na čelu in veselo so

bile oči. Mate je iztegnil roke, položil jih na njene rame in jo gledal začuden.

"Kako si lepa, Hanea! Pomisli, nikoli še mi ni prišlo na pamet, da si lepa, in vendar sem te imel rad..."

Nasmehnila se je in vsa kri ji je zaplala v ličih, pri sre pa ji je bilo blago.

"Zdaj šele sem te ugledal, ko se poslavljam — samo zato pač; ker se poslavljam in ker mi bo težko po tebi... Tudi globel je bila danes prvičkrat lepa in ne bo nikoli več; samo v mojem sre bo ostala, kakor je bila danes... Rad bi, Hanea, da bi šla z mano... tako bi bilo z mano vse, kar je bilo lepega in prijaznega v moji mladosti in tam v tih globeli..."

"Vrneš se..."

"Ali daleč je prihodnost..."

Klanec se je izlil v široko belo cesto, na obeh straneh so evetli kostanj. Že se je svetil izza vrta beli farovž. Mate se je zamislil in je strnil obrvi.

"No, bilo je!"

Toda šla nista mimo farovža in tudi ne po veliki cesti mimo gospodskih hiš; krenila sta na bližnjico, naravnost preko polja, mimo skednjev in kozoleev. Pot se je pričela kmalu spet zlagoma spenjati v klanec, fara je bila za njima, le še osamljene, nizke koče so bile raztresene po brdu in časih ju je srečala stara, sključena ženska, ki je z molkom in molitvenikom v roki hitela v cerkev. Pogledala je zlovoljno izpod obrvi, postala je še morda, gledala za njima ter stresla z glavo.

"Otroka sta še — Bog jima greh odpusti!"

Na fari je zazvonilo z velikim zvonom; poklicalo je Haneo.

"Zdaj je pač treba, da se vrneš..."

Pot je vodila v gozd; že je šumelo pred njima, visoko se je vzdigal temni zid.

"Pisal ti bom, Hanea..."

Glas mu je bil hripav, grlo se mu je bilo stisnilo.

"Zvonilo je šele drugikrat, do gozda pojdem s tabo."

(Dalje prihodnjič.)

ADVERTISEMENT

Avstr. Slovensko

Ustanovljeno 16. januarja 1891.

Bol. Pod. Društvo

Inkorporirano 24. februarja 1903 v državi Kansas

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MRATIN OBERŽAN, Box 72, E. Mineral, Kans.
Podpreds.: JOHN GORSEK, Box 179, Radley, Kans.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245, Mulberry, Kans.
Zapisnikar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 33, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 207 Rdley, Kans.
MARTIN KOČMAN, Box 482, Frontenac, Kans.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, R. 4, Woodward, Iowa.
FRANK STUCIN, Box 226, Jenny Lind, Ark.
MATIJA ŠETINA, Box 23, Franklin, Kans.

Pomočni odbor:

WILLIAM HROMEK, Box 65, Frontenac, Kans.
ANTON KOTZMANN, Box 514, Frontenac, Kans.
Sprejemna pristojbina od 16. do 45 leta znaša \$1.50.

Vsi dopisi se naj blagovoljivo pošiljati, gl. tajnika.
Vse denarne pošiljke pa gl. blagajniku.

moč do njega. Oni so njegovi namestniki na zemlji in ga zastopajo. Zakaj ne izposlušajo oni prijem čudeža, ki ga je toliko časa pričakovalo na milijone ljudi?

Ne, čudeža ni in noben Bog ne posega v naše življenje na tem svetu. Noben Bog ne poseže v evropsko klanje. Tam se ne vrši božja volja, ampak volja kraljev, kjeršev, cesarjev, Kruppova volja in volja vojaških liferantov, ki si delajo milijone ob prelivanju krvi. Vse farško posredovanje pri Bogu pa ne zaleže nič, niti en njih očenaš ni bil uslišan.

Tukaj se pokazuje tudi najslabše, da so popi čisto navadni ljudje brez vsake nadnaravne moči. Pa vendar naj jim ljudstvo ne da denarja in denarja, ker si privajajo moč, da odpirajo nebesa in pekel. In tako so oholi, da izdajajo še tisto, kar je njihova dolžnost, za milost. Na svoja ušesa sem ga slišal v starem kraju, ko je rezel: "Če hočem, krstim, ali pa ne; če hočem, poročim, ali pa ne; če hočem, spovedujem, ali pa ne; če hočem, mašujem, ali pa ne."

Tudi tukaj na Biwabiku jih je takih, ki trobijo v farški rog in hodijo s farjem pobirat za cerkev. Zakaj se ne bi sešli dva ali trije, ki bi šli pobirat za svoje domovanje, kar bi bilo bolj potrebno?

Tovariši delavci, moje mnenje je, da si ustanovimo socialističen klub in ga postavimo na tako podlago, da ga peklenska vrata ne bodo premagala.

Naj delavci vendar malo premisli, kako se mu godi. Iz vsega svetlega pisma velja zanj najbolj beseda: "Vpotu svojega obraza si boš služil svoj vsakdanji kruh." Da, če je res kaj tega vsakdanjega kruha, tedaj je prisluzen za hujše kakor v potu svojega obraza. Kolikokrat teče zraven tudi kri! In če se hoče potiti, ni odvisno od tvoje dobre volje in pridnosti, da si zasluži vsakdanji kruh. Če zapro kapitalisti jame in tovarne, pa ti vsa pridnost in delavnost nič ne pomaga. Če si pa star in obrabljen, te pa itak spode in tudi noben Bog ti ne da zaslužka in kruha.

Premisli, delavci! Ali se ti ne zasveti, da bi bilo vse drugače, ako bi ljudstvo samo kontroliralo jame in tovarne in železnice in vse, kar služi delu? To hočejo socialisti in to je edina rešitev za delavstvo. Zato je treba, da se pridružimo socialistični stranki in ji s svojimi glasovi pomagamo do zmage. Za to pa potrebujemo organizacije. Se enkrat ključem: Ustanovimo si socialističen klub, ne bodimo zanikarji od rojakov v drugih naselbinah!

Kdor se strinja z menoj, naj pride k meni in naj mi to pové. Če nas je le pet, si lahko ustanovimo klub; in če ga imamo enkrat ustanovljenega, bomo že skrbeli, da pridemo naprej.

Delovne razmere so sedaj dosti boljše, kot so bile. Zaslužek je pa vendar tako pičel, da se človek komaj pošteno preživi. Še tisto kar zasluži, mu trgajo in najrajši bi vse sami imeli.

Želel bi, da bi "Proletarec" kmalu postal dnevnik in da bi se čital v vsaki delavski hiši. To bi bilo prav lahko mogoče, ako bi se slovenski delavci postavili na stališče: Vsi za enega, eden za vse.

S socialističnim pozdravom
Josip Habjan.

Biwabik, Minn.

Anderson, Ind.

Cenjeni sodrug urednik!
Pred par leti sem smatral list "Proletarec" za največjega sovražnika, tako da bi ga bil v priporočila raztrgal. Danes mi je "Proletarec" največji prijatelj. Takrat sem bil naročen na A. S. G. N. itd. Večina teh listov je na popovski podlagi in pri mnogih so popi uredniki, torej ljudje, ki uče: Daj denarja, če hočeš biti izveličan; prinesi denarja, če si katoličan; daj za cerkev, da prideš v nebesa, saj ti bo Bog povrnil.

Zakaj ni Bog danes več tako mogočen, kakor je bil pred par tisoč leti? Zakaj ne stori danes čudeža v Evropi? Kaj ni grozota vseh grozot, kar se danes tam godi? Žena plaka za možem; otroci za očetom, starši za sinom. Bog, zakaj se ne usmiliš? Stori čudež, kakor si jih baje delal takrat, ko jih mi nismo videli!

Farji pravijo, da je Bog še danes tisti, ki je bil ob začetku sveta in da imajo oni največjo

Steelton, Pa.

Tukaj se dela s polno paro nočindan vsled ogromnih vojnih naročil; izdelava se smrt za evropski proletariat, in skoraj bi se lahko reklo, da tudi za ameriški proletariat, ker je tudi tukaj militaristični zmag začel dvigati svojo glavo.

V tem mestu je okrog 6000 delavcev, in njih večina so po sedanjem sistemu izgnanci s slovanskega juga.

Dela se po 12 ur na dan, plača je zanikrna in delovni pogoji so sramotni, tako da se popolnoma vjemajo s sedanjo burzavno-kapitalistično družbo. Povrh vsega je pa še to: Večina imenovanih rezevov, zavedenih ljudskih bitij, ne zna niti tistih minut prostega časa, ki jim ostane po težkem delu, porabiti, da poiščejo pot in način, kako bi se rešili kapitalističnega jarma; ali jih najdeš po krčmah ali pa po drugih krajih, kjer jih ne bi bilo treba, poslužujejo se do nečih fraz o domovinah, o slavni veliki Rusiji, o mogočni Nemčiji, o hrabri Avstriji itd., pa ne mislijo na svoje tukajšnje težko življenje, ki ga čutijo na lastni koži.

Toda človek spi, pa se vendar enkrat zbudi. Tudi mi smo se zdramili, vstali na noge, se potrudili, in storili, kar smo mogli za izobrazbo in prosveto.

Posrečilo se nam je, da smo pridobili precejšnje število za ustanovitev Jugoslovanske delavske čitalnice v tem mestu. Naš namen je, da zberemo na ta način jugoslovanske delavce v tej naselbini, da jih navajamo na prijateljsko življenje z drugimi delavci in jih napravimo sposobne za borbo proti krivicam sedanjega družabnega reda.

Sodrug in tovariši delavci v tej naselbini, pridružite se nam, sodelujte z nami na polju omike in izobrazbe, za svojo korist in za korist človeštva. Vsaki delavec in vsaka delavka brez razlike narodnosti in vere lahko postane član čitalnice.

Novi člani se lahko oglašajo vsako nedeljo od 7. do 10. zvečer v prostorih čitalnice, 702 S. 3rd St. (Rear). Vstop v čitalnico je dovoljen tudi nečlanom.

S soc. pozdravom
za odbor Jugoslovanske delavske čitalnice
J. Mraović-Korkut, tajnik.

Herminie N. 2, Pa.

Cenjeni sodrug urednik!

Na željo tukajšnjih sodrugov Kluba Jug. Soc. Zveze št. 63. se je sklical shod dne 13. februarja v Slov. Del. Domu na Herminie N. 1. Pa. Kljub slabemu vremenu in hudi zimi je bila udeležba zelo velika. Na shodu je govoril sodrug Ethin Kristan iz Chicago in sicer o resnično potrebni in pomenljivi Jug. Ameriški Akademiji.

Poslušaleci tega shoda so govorniku odobraval z burnim aplavzom. Sodrug Kristan je v svojem jedrnatem govoru dokazal, kako potrebna je Jug. Ameriška Akademija, in kako bogata bi bila iz nje izobrazba. Dokazal je Kristan, da primere ta organizacija lahko velike koristi, in sedaj gre za to, da bo treba veliko agitacije in dela, da pride stvar na pravi tir. Torej cenjeni sodrug, bratje in sestre delavci, stopimo v vrste in agitirajmo, da se koristna stvar čim prej uresniči in da ne bodo naši potomci rekli, da nismo nič napredovali. Sodrug Kristan nam je dovolj jasno pokazal pomen Jugoslov. Akademije, odvisno je pa od nas, da se ustanovi in da lahko začne delati. Ravno sedaj se veliko piše, tudi v Glasilu S. N. P. J. o Jug. Akademiji in nekatere nekaj nasprotujejo, češ da pojde Akademija na rakovo pot tako kakor na primer Slov. liga ali zavetišče. Tisti, ki tako govorijo, mislijo nekoliko premalo. Na shodu smo slišali, in kdor je hotel, je tudi lahko v Proletarec čital, kakšen namen ima Akademija. Govornik je naglašal, da je naloga, težka; ampak nemogoča ni. Težave se z delom lahko premagajo, le fantazije se ne dajo uresničiti. Akademija hoče zidati na trdnih tleh, pa ne v oblakih. To kar je na primer hotela Liga, ni bilo v naših močeh, zato tudi ni mogla doživeti nič drugega kakor fiasko. Kar hoče Akademija, je pa mogoče, le če hočemo mi.

Spregovoril bom še pozneje kaj o Akademiji; za danes naj se zložirom na sijajni obisk shoda.

Anderson, Ind.

Cenjeni urednik Proletarca!

Skoraj gotovo se niste tiskali nobenega dopisa iz te naselbine in noben slovenski list sploh še ni imel dopisa odtod. Prvi je naš "Proletarec" omenil, da nas živi tukaj nekaj Slovencev. Delavskih razmer ne bom na široko opisaval, ker so dovolj slabe. Tukaj je maver, ki jo skoraj vsakdo pozna: American Steel Trust. Pri tej maveri sva zaposlena dva Slovenci in delava v žičarni. Drugi so zaposleni v livarni Labew Co. Delo se precej težko dobi, posebno če ni človek izučen za tak posel.

Tistim, ki jih take reči zanimajo, še povem, da sta tukaj dve evceliji, nas pa nekoliko prav zrel, ki se borimo za srečo. Obiskujemo jih prav pridno, ali kdo jih bo ubral, je drugo vprašanje. Jaz sem že obupal, ker sem že pri zadnjih in pomagati si ne morem.

Pozdrav vsem zavednim sodrugom
Louis Zakrajšek.

Vsem lepo zahvalim v imenu tukajšnjega Socijalnega kluba, posebnor herminijiskim dekletom, ker so bile tako delavne pri kolektanju oziroma prodajanju smotk. Pozdravljam vse zavedne delavce. Tebi, Proletarec,

pa želim veliko novih sobojevnikov.

Louis Britz,

član kluba št. 63.

Vera je dobra — če je veruje, kar se ve.

Vabilo!

Vse Slovence vabimo na veselico,

katero priredi

Slov. Izob. Dr. "Vihar" v Dunlo, Pa.

DNE 4. MARCA T. L.

Na programu bode ples, petje ter igra "Vahar" skupuh" v treh dejanjih. Godbo izvajajo slov. tamburaši iz Franklin-Conemaugh, Pa.

Pričetek veselice bode ob 6. zvečer v Slov. Izob. Domu. Cenjene rojake ter rojakinje iz Dunlo in okolice uljudno vabimo, da se te prireditve blagovoljivo udeležijo.

VSTOPNINA ZA MOŠKE JE 50c. — DAME SO PROSTE VSTOPNINE. Za točno postrežbo in dober prigrizek bode skrbjeno.

ODBOR.

VABILO NA VESELICO,

katero priredi

Slov. Pevsko Dr. "Zarja" v Nokomis, Ill.

DNE 4. MARCA V PROSTORIH F. HUBENY, COALTON, S PETJEM IN PLESOM

Veselica se začne ob 8. zvečer in traja do 1. popoldne. Uljudno vabimo vse rojake tu in v okolici, da se veselice udeležijo.

Vstopnina \$1.00. — Dame vstopnine proste.

ODBOR.

Vabilo na predpušno veselico

katero priredi

društvo "Bratstvo" št. 6. S. N. P. J. na Sygan, Pa.

v soboto dne 4. marca, t. l. v društveni dvorani.

Igrala bode izvrstna slovenska godba iz Tom's Run.

VSTOPNINA ZA MOŠKE 50c. DAME SO VSTOPNINE PROSTE. ZAČETEK TOČNO OB 7. URI ZVEČER.

Člani in članice društva plačajo po 50c v društveno blagajno, akoravno se veselice ne udeležijo.

Najuljudnejše vabimo vsa društva in vse slovensko občinstvo iz te okolice, da se množtevno veselice udeležijo.

ODBOR.

Petletnica.

Društvo "Mladi Slovence" šte. 42 S. D. P. Z. v Oglesby, Ill., priredi veselico na pustno soboto, to je 4. marca t. l.

4. marca t. l. v proslavo in spomin svojega petletnega obstanka. Veselica bode v Samolajtovi dvorani. Začetek ob 2. popoldan. Igrala bode slovenska godba iz Oglesby, Ill. Žrebali se bodo krasni dobinki. Šaljiva pošta. Govori ob 8. zvečer. Rojake in rojakinje iz Oglesby, La Salle in okolice uljudno vabimo, da nas mnogobrojno posete.

Za dobro postrežbo bo skrbel

VESELICNI ODBOR.

VABILO

na plesno in zabavno veselico, katero priredi društvo "Zavedni Slovence" šte. 4 S. D. P. Z. v soboto dne 4. marca 1916. v dvorani sv. Petra in Pavla v Lloydell, Pa. Začetek ob 6. zvečer. Kdor izmed članov veselice ne udeleži, plača \$1.00 v društveno blagajno. Uljudno vabimo sosednja društva in posameznike iz Lloydell, Beavertdale, Onnalinda, Dunlo in drugod, da se naše veselice po možnosti udeležijo.

Vstopnina za moške \$1.00. Dame proste. Za sveže pivo in dober prigrizek bo skrbel.

ODBOR.

VABILO.

Jugoslov. soc. klub šte. 67 v Springfield, Ill., priredi maskešno veselico, v soboto 4. marca v M. Jontesovi dvorani, 1123 E. Washington St.

Tem potom vabimo vse slovensko občinstvo iz Springfield in okolice, da se naše veselice polnoštevilno udeležijo. Za dobro pijačo in vse drugo bo preskrbljeno.

Začetek ob 7.30 zvečer. — Vstopnina za moške 25 centov, kakor tudi za maskare, katerih pa tri najboljše dobe primerno nagrado. Ženske so vstopnine proste.

Torej na svidenje 4. marca.

Frank Bregar, tajnik.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA
LJUDSTVA.

IZHAJA VSJ KI TOREK.

— Lastnik in izdajatelj: —

Jugoslavanska delavska tiskovna družba,
v Chicago, Illinois.Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo
leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo
\$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.Oglašiti po dogovoru. Pri spremembi
bivališča je poleg novega naznaniti
tudi stari naslov.Glasilo slovenske organizacije Jugosl.
— socialistične zveze v Ameriki. —Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja
listov in drugih nerednosti, je posiljati
predsedniku družbe
Ivan Moleku, 4008 West 31. Street,
Chicago, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by

South Slavic Workmen's Publishing Company
Chicago, Illinois.Subscription rates: United States and
Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half
year. Foreign countries \$2.50 a year,
\$1.25 for half year. — — — — —

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

4008 W. 31. STREET, CHICAGO, ILLINOIS

DESET DAM IZ DRUŽBE.

Halo! Nekaj resnice mora biti vendar v tem, da obstoji nekaj takega kakor socialno vprašanje. Deset dam iz družbe je v Chicago spoznalo, da je v državi danski menda nekaj gnilega. Deset dam iz družbe...

To je treba razumeti. Domisljamo si sicer, da smo vsi člani družbe, človeške družbe. Ampak to ne velja. Družba, society, société, Gesellschaft, to so tisti gentlemani in tiste ladies, ki stannujejo v rezidencah prvega reda, ki se po trikrat ali štirikrat na dan preoblačijo, ker se n esme iti na večerjo v tisti obleki kakor na obed, ki imajo svoje avtomobile, in ki vedo o delu toliko, da je to beseda, ki se najde v slovarju.

Desetim takim damam se je zasanjalo, da je na svetu še nekaj drugih reči kakor soareje, receptions, briljanti in galantnost; zadelo se jim je, da je na tem okroglem planetu nekaj nezadovoljnosti, in ker je to povsem novo odkritje, je pikantno. Zato se je deset dam iz družbe zbralo, pa so ustanovile svoj klub. In ker je v Chicago že mnogo klubov, ki nimajo drugega namena, kakor da ubijajo čas, so sklenile dame iz družbe, da bodo študirale socialne razmere v mestu, kar je vsekakor tudi lepa pretveza za ubijanje časa.

Brez šale: Študirati socialne razmere, je lepa in koristna reč. To dela tudi socializem, ki je osnovan na spoznanju, odkar se je izluščil iz utopičnih želja. In spoznanje je sad študiranja.

Ampak to, kar hoče deset dam iz družbe, ne bo vendar nič drugega kakor zamuda časa, in zanje bi bilo še vseeno boljše, če bi se dale s svojimi avtomobili voziti v trgovine na Michigan Ave. in v svoja zabavišča, kakor če se bodo potepale po krajih okrog klavnice, po zamorskih precekih, po Little Italy i. t. d. Študirati je koristno, in socializem je hvaležen za vsako novo odkritje in za vsako pomnožitev materiala. Ampak preiskavati to, kar je že davne znano, ni nič drugega kakor smešna igra, še veliko bolj smešna od tistih, ki jih uganjajo dame v svojih salonih. In da znajo tam uganjati mnogo neumnega, vemo tudi mi, ki ne obiskujemo njihovih salonov.

Če hoče kakšna stvar imeti pomen, mora imeti tudi namen. Kaj bo potem, kadar se bodo dame iz družbe dovolj naštevirale, tega nam pa vse skupaj ne morejo povedati, ker same ne vedo.

Ko je Walsheva zvezna industrijska komisija preiskavala delavske razmere v Zedinjenih državah, je vedela, kaj hoče. Za Ameriko je bila to celo prav izjemna komisija, zlasti ker je bil njen predsednik energičen in za svojo nalogo dobro pripravljen mož. Ta komisija je ravnala z vladno avtoriteto in je imela veliko moč; ako sta morala celo oba Rockefellerja pred njo izpovedovati, tedaj to že nekaj pomeni. Damski klub ne bo imel nobene oblasti, nobenega znanja, le denarja toliko, kolikor ga bodo članice hotele zapraviti.

Walsheva komisija je nabrala grozen material, in sicer takega, ki je statistično in sociološko res

kaj vreden. Dame bodo morda videli, da ne stanujejo delavci v rezidencah, da so bajte, v katerih prebivajo pogostoma proletarci, tako polne špranj kakor rešeto lukenj, da živi marsikatera velika družina v dveh "roomih," da je marsikatera kuhinja obenem spalnica, da ima na stotisoče otrok ulico za edino igrališče, da nosijo delavci in delavke svoj "dinner" v papirju s seboj na delo, da so temenentne kleti človeška bivališča, da rastejo po kotih gobe, ki pa niso šampinjoni, da prebiva z ljudmi tuberkuloza, in da žive psi, mačke in opice dam iz družbe v vsakem "žirnu" boljše in fineje kakor maše delavskega ljudstva.

Uspehi Walsheve komisije so predloženi vladi in kongresu in tiskani v debeli knjigi. Dalje pa tudi niso prišli: Kongres ima skrbi s preparedness, z Viljo in Carranzom, z mornariško akademijo, z Wilsonovo zunanjo politiko; kaj naj se bavi s tem, kar je zahtevala Walsheva komisija? Kje naj vza me časa in denarja za socialno politiko?

Dame tudi lahko izdajo knjigo, ker imajo dovolj denarja in za dobre dolarje tudi najdejo človeka, ki jim jo napiše. Ampak za take knjige je škoda papirja. Kajti ne le, da ni na svetu zakonodajne zbornice, ki bi se ozirala nanjo, ampak sploh ne pove nikomur nič novega.

Povrh vsega se bodo pa dame novega kluba pri svojih študijah prav slabo počutile. Kajti po zanimivejših proletarskih stanovanjih ni debelih preprog, pred hiša mi jih ne bodo čakali lakaji, p južni strani je smrad, ki ga ne prežene noben parfum, in otroci po tistih krajih so razcepani, blede — za take fine dame strašno neprijeten pogled.

In vse to za prazen nič — Najrajši ostanejo doma!

IZ MEHIKE.

Zadnjo soboto so zavzeli mehiški roparji pod načelstvom gen. Canuto Reyes posestvo neke poljedelske družbe, odkoder so prej pregnali vladne čete. Kasneje so dobile vladne čete ojačenja in so roparje zopet pregnale. Po zavzetju posestva je zahteval roparski poglavar \$25,000 v zlatu, česar pa ni mogel dobiti. Napadaleci so odnesli s posestva vse blago in druge potrebščine, poleg tega pa še 40,000 dolarjev v Carranzovem denarju. Amerikance so posvarili, naj zapuste dotično okrožje, kjer se klapije roparji.

Poročila, ki jih je dobil mornariški department od zapadne in vzhodne obali Mehike, naznanjajo, da nezadovoljstvo s Carranzovo vlado vedno bolj nevarno raste. Podobne vesti so došle tudi v vojni department. Vse vesti se strinjajo v tem, da so razmere take, da se bodo kmalu pojavile težave proti sedanjemu mehiškemu predsedniku Carranzu.

V mornariškem departmentu so rekli, da bodo poslali bojne ladje v Guantanamo v Vera Cruz v Mehiki.

Anonimna brzojavka, ki je prišla v El Paso, Tex., iz Madera, poroča, da je bila umorjena v bližini Chihuahue neka Amerikanka in njena družina. Morilec so baje bivši Villovi vojaki. Carranzova organizacija v Juarezu bo preiskala ta slučaj. Državni department v Washingtonu je dobil oficielne brzojavke, iz katerih je razvidno, da je general Obregon Carranzov jetnik, pa da kljub temu vlada med obema zelo prijateljsko razmerje. General Obregon bo v kratkem odpotoval v spremstvu Carranzovih vojakov v Hermosillo, kjer se bo oženil.

Iz Chihuahue poročajo, da se je večina Carranzovih čet, ki so bile odposlane proti Villi, vdala. General Cavocas se je vrnil v glavno mesto samo s petnajstimi možmi.

Francisco Lagos Chazaro, zadnji predsednik konvencionalistov, je sklenil, da se bo z vsemi četami vdal Carranzu. Baje se mu bo tudi Zapato general Novoa vdal z 200 pristasi.

Vulkan bruh.

Ognjenik Lassen Peak je začel v zadnjem času zopet delovati, kakor zatrjujejo prebivalci v dolini Hat Creek v Californiji. Pravijo, da prihaja iz ognjenikovega žrela dim in para neprestano, dasi le v malih količinah. Iz Bending, Cal., je videti, da se dviga dim iz ognjenika.

Drina s Taro, Pivo in Limom teko proti Donavi, Zeta, Morača in Rijeka v Skadarsko jezero proti Jadranskemu morju. Razvodje gre od Lovčena

ČIKAŠKI ŠKANDAL.

Ob michiganskem jezeru je zopet zasmrdelo, da si je treba siloma tišati nos. In ob neprijetnem času se je zgodilo. Primarne volitve so v Chicago, in ravno sedaj je morala početi bomba in razdreti umetno površino, pod katero se je blažen skrivaj mestni graft. Ravno sedaj, ko bi bilo treba peti najslovesnejše himne republičanski, spedično Thompsonovi upravi, se upirajo vse oči in vsi prsti v City Hall, kjer se mučijo komisije v potu svojega obraza s preiskavo najnovejšega škandala.

Big Bill Thompson je prišel lani kakor velik junak v mestno hišo. Kar je za političarja v tej deželi najbolj potrebno, se je naučil: Doneče besede in blesteče fraze. Sicer je dal o svojih sposobnostih doslej malo dokazov; deklamirali o poštenosti upravi, o očiščenju javnega življenja, o zakonitosti i. t. d. je pa znal. In dasi je čikaško ljudstvo že tisočkrat slišalo take in podobne besede od drugih, in dasi je tisočkrat videlo, da so se za takimi besedami skrivala povsem nesporna dejanja, je vendar verjelo in se dalo zapeljivati, zato ker so stare besede izgovarjala nova usta.

Sedaj bi bil človek lahko radoveden, kaj poroče to prebivalstvo v pričo novega škandala in kakšne posledice bo izvajalo iz tega. Če bi namreč vsaj večina kaj temeljiteje mislila, bi morala pogoniti vse stare stranke in programe k vragu in spoznati, da ne tiči zlo v osehah, ampak v sistemu, da torej ni dovolj vpraševati, kdo izmed kandidatov je "a good man," ampak da je treba velike operacije, ki ne odpravi le simptomov bolezni, temveč njene vzroke.

Škandal se suče okrog sledečih faktov. Mestni svetnik sodrug Rodriguez je na seji občinskih četov naznanil, da je morala neka ženska, ki je bila od mayorja Thompsona imenovana v urad, oddajati od svoje plače eno tretjino za podporo županove svakinje.

Mrs. Page Waller Eaton je pred svojim imenovanjem marljivo delala za izvolitev William H. Thompsona. Od mayorja za predstojnico urada za javno blaginjo imenovana Mrs. Louise Osborne Rowe ji je naznanila, da dobi v njenem uradu službo s plačo tritisoč dolarjev na leto. Ali tej precej veseli vesti — kajti tritisoč dolarjev naposled ni najslabša plača — je sledila druga. Kakor pravi Mrs. Eaton, ji je kmalu potem Mrs. Rowe povedala, da bo morala tretjino te plače oddajati: "Veste," je rekla, "ta kampanja je naložila mayorju Thompsonu strašne izdatke. Ubogi Bill je potrošil toliko denarja, da je moral zastaviti cel kup vrednostnih papirjev in je zdaj v kašči, torej mu moramo pomagati, da pride ven".

Potem ji je Mrs. Rowe razložila: "Mogoče, da bo treba par mesecev oddajati tretjino Vaše plače za podporo Thompsonove svakinje vdove Mivelaz, dokler ne pride Billy na plano in ji ne napravi prostora."

Mrs. Eaton pravi dalje, da se od njene prve polmesečne plače ni zahteval ta prispevek, ampak potem da je Mrs. Rowe silila in pravila, da "jo je Maizie (Thompsonova soproga) telefonično opomnila na to in da je bil Billy takrat ravno v sobi."

Komisija mestnega sveta preiskuje to reč, Mrs. Rowe taji, župan besni, in v svoji jezi žuga z drugimi škandali. Tako se kaže, da se ni le dvignila ena smrdljivka, ampak da se razkriva celo barje.

Župan Thompson se jezi na sodruga Rodriguez in mu očita kot greh, da je razkril to reč na javni seji. "V vseh mestnih uradih," pravi župan, "so pole za pritožbe, ki jih lahko rabi vsak uradnik, če se ima kaj pritožiti. Zakaj se ni Mrs. Eaton pritožila s tako polo?"

Človek bi se nekako razumel, če bi vprašal župana kaj takega Mrs. Eaton. Ali mestni svetovalec sodrug Rodriguez nima nič opraviti s pritožnimi polami, on se nima nikamor pritoževati, ampak če zve o taki reči, tedaj ni le njegova pravica, temveč naravnost njegova dolžnost, da zahteva pojasnila na svojem mestu, v mestnem svetu. Sodruga Rodriguez je storil prav, da je interpeliral na mestni seji, in ne bi bil storil prav, če bi bil molčal ali pa če bi bil skrivaj fakta pred javnostjo.

O stvari se bo lahko natančneje govorilo, kadar konča komisija svojo preiskavo, ki je doslej

silno dramatična. Mrs. Eaton je pustila svojo službo, pred komisijo jo pa zastopa njen odvetnik sodrug Seymour Stedman, ki je vložil vse svoje znanje, da pomaga resnici do zmage.

Tekom preiskave je prišel še en škandalček na dnevni red. Mrs. Eaton namreč pravi, da se je računala in izplačevala plača za neko steno-grafistko, katere sploh ni bilo. To se pravi: Bila je prej v službi, toda odšla je na dopust, in tedaj je Mrs. Rowe predlagala Mrs. Eaton, naj se ne nastavi nobena druga namesto nje, ampak naj si njeno plačo delita oni dve. Mrs. Eaton je to odklonila, Mrs. Rowe je pa baje odgovorila: "O, tako se dela v vseh mestnih uradih."

Z druge strani je spustil Thompson svojo boombo. Socialistima ne more do živga; proti sodrugu Rodriguezu le zabavlja, ali s tem ne opravi ničesar. Na shodih zmjerja in meče z "lažnivci" in podobnimi ljubeznivimi izrazi okrog sebe. Ali zoper druge svoje nasprotnike je sprožil kanon in misli, da jih bo uničil.

V opoziciji proti Thompsonu je tudi mestni svetovalec Buck iz 33. warda, in njega je vzel župan na piko. Poslal je državnemu pravdniku Hoynu in mestnemu svetu po en iztis pismenih izjav, ki sta jih podala neki Michael Heitler, znan pod primkom "Mike the Pike" in Thomas F. Castello.

Oba možaka sta bila v zvezi s takozvanim reformnim gibanjem, katero je vodila Westside Business Mens Association. Ta družba, o kateri se zdaj ne ve, če je res obstajala ali ne, je pred šestimi leti posebno kupovala z moralo. Vdila je "energični" boj zoper bordele na Halsted, Peoria, Green in Sangamon Street, ampak ne toliko iz studa pred grehom, kolikor iz razlogov profita. Hotela je namreč, da se premestijo bordeli na Carpenter, Curtis in May Street, kjer so "reformatorji morale" imeli zemljišča.

Mike the Pike pravi, da je bil v tej kampanji zaposlen sedanjí alderman Buck, ki je bil takrat reporter za neki čikaški list. Njegova naloga je bila podpirati "reformno gibanje" v časopisu, in za to je baje dobival po 25 dolarjev nagrade na teden.

Vsa Business Mens Association pa bila baje nič drugega, kakor ime in soba v nekem hotelu, kjer je "družba" uradovala. Reformatorji so imeli srečo in uspeh, bordeli so prišli na njena zemljišča in so dobro uspevali, in tedaj je Buck baje dobival delež od te kupčije, ki mu je prinašal po 450 do 570 dolarjev na mesec.

Svoječas je Buck v mestnem svetu napadel mestnega pravdnika Francisa, češ, da je protizakonito v službi, ker ni bilo njegovo imenovanje predloženo mestnemu svetu na odobrenje. Francisovala plača se vsled tega že nekaj mesecev zadržuje, kar ga seveda nič kaj ne veseli. Zato je zbral tudi on nekaj materiala proti Bucku.

Očita mu, da je v času, ko je sedanjí mestni svetnik Merriam kandidiral za župana, obljuboval "gamblerjem" in drugim elementom iz "spodnjega sveta", da bodo uživali največjo zaščito, če pomagajo, da bo Merriam izvoljen.

Buck pravi, da je vse zlagano, in da bo tožil svoje nasprotnike.

Tudi mi ne bomo sodili, dokler ne bodo dokazi in protidokazi v javnosti in si ne bo mogoče napraviti nepristranske sodbe. Toda naj ima prav ta ali oni, toliko je jasno, da smrdi v City Hall.

Seveda je smrdelo tudi pod mnogimi prejšnjimi upravami. Ali smrdelo bo tudi nadalje, dokler se ne odločijo volilec, da dajo starim kapitalističnim strankam slovo. Ne druge osebe, ampak drug drug, drug način uprave mora priti v mestno hišo, in to bo le tedaj mogoče, ako se postavi administracija na drugo podlago, katero more le socializem ustvariti.

Pravzaprav je vse zabavljanje o nepoštenosti in graftu smešno. Seveda se lahko najdejo posamezni sleparji v vsaki upravi, ali od kapitalističnega sistema se graft sploh ne da ločiti. Važno je pri volitvah vprašanje, če je kandidat pošten ali če ni. Toda mnogo važnejše je drugo vprašanje: Kakšen program, kakšen sistem zastopa. Če zastopa kapitalizem, vsa njegova osebna poštenost obnemogla.

ČRNA GORA.

Še pred leti, pred prvo balkansko vojno s svojimi 9080 kv. km manjša od Kranjske, je Črna gora po balkanski vojni narasla na 16.000 kv. km, je torej nekoliko večja kakor Kranjska z Istro in Trstom. Prebivalcev je imela leta 1912. samo 285.000, danes jih ima kakih 500.000.

Gorata in nerodovitna je Črna gora, globoko zajedene so doline med visokimi gorami, ki se dvigajo 2500 m visoko, deloma pokritimi z gozdovi, dasiravno je tudi v teh gozdovih sekira že močno pela. V goratih krajih Črne gore se bavi prebivalstvo z živinorejo, za katero ima na razpolago obsežne pašnike, samo v dolini proti Skadarskemu jezeru se je razvilo dobro urejeno poljedelstvo, ki pa ni nikdar moglo zadostiti potrebam dežele, vsled česar je bilo razumljivo stremenje črnogorske vlade po rodovitnih albanskih nižavah.

Industrijalno ni pomenila Črna gora nikdar ničesar, čemur je pač pred vsem kriv značaj prebivalstva in dejstvo, da manjka Črni gori izdatnih voda. Kraška tla so namreč tudi tu poplila vse večje toke in kjer težje večje reke, so tako težko dostopne in tako ozke, zajedene v doline, da na uvedbo večjih industrij sploh misliti ni bilo mogoče.

Drina s Taro, Pivo in Limom teko proti Donavi, Zeta, Morača in Rijeka v Skadarsko jezero proti Jadranskemu morju. Razvodje gre od Lovčena

V AVSTRIJSKI SLUŽBI?

V ameriških českih krogih je zbudila veliko razburjenje afera, ki doslej še ni dovolj pojasnjena, ki pa pač zahteva temeljito pojasnilo.

Dr. František Iška je bil svojčas katoliški duhovnik, potem starokatoliški, naposled je zapustil tudi to cerkev in se je v Ameriki posvetil propagandi za svobodomiselstvo. Poleg tega je izdal tednik "Vesmir", ki je bil sicer namenjen svobodni misli, pa je, zlasti odkar je vojna v Evropi, zahajal tudi precej v politiko. Ravno kar se tiče vojne, je prihajal z večino českih listov navskriž.

V nedeljo je pa objavil "Chicago Herald" sledečo vest:

"Providence Journal" tiska danes posnetek dopisa, podpisanega od barona Zwiedineka, uradujočega avstrijskega poslanika, adresiranega čikaškemu konzulatu, in ta posnetek ima dokazati, da daje avstrijska vlada še nadalje darila v gotovem denarju navidezno nevtralnemu česko-američkim listom.

"Dopis dovoljuje izplačilo mesečnih 200 dolarjev Františku Iški, izdajatelju českega tednika, ki izhaja 1510 W. 18. St. in mu je priložen ček na 800 dolarjev za prve štiri mesece 1916.

"Dopis omenja A.G. Melicharja, ki je bil nekaj časa tajnik kongresnika A. J. Sabatha in ki je bil obdolžen pro nemškega delovanja. Melichar je zapustil službo pri kongresniku 23. januarja, devet dni, odkar je bil napisan dopis. Trdi se, da je bil Melichar odpuščen od mr. Sabatha, ker je hotel ta pokazati, da ne odobrava njegovega delovanja, da pa je že nekaj časa vedel o njem..."

Iška trdi, da ni dobil nikdar nobene nagrade v katerikoli obliki ne od avstrijske vlade, ne iz kateregakoli vira, da bi barval članke v Vesmiru.

"Providence Journal", ki izhaja v Providence, država Rhode Island, je tisti list, ki je svojčas objavljval Goričarjeve članke. Čehi bodo pač poskrbeli, da pride resnica na dan. Na eni strani mora biti nepoštenost, in izkazati se mora, na kateri je.

Lekarnarski trust.

Iz Bostona poročajo, da je L. K. Liggett Co. kupila lekarno Riker-Hegerman, Riker-Jaynes in Liggett-lekarno ter ustanovila družbo s \$30,000,000 glavnice. Liggett Co. pa kontrolira United Drug Co. Nova zveza obsega 152 lekarn v New Yorku, Philadelphiji in v večjih mestih. Tako se nezdreva vrši koncentracija kapitala, in vedno bolj smešni postajajo tisti, ki hočejo z zakoni proti trustom ustaviti razvoj, ki se ne da zadržati. Bil bi celo greh zadržavati ga, kajti ta razvoj, dasi povečava moč kapitalizma, je potreben. To združevanje manjših podjetij v večja in še večja pomeni, da se industrija organizira, in s tem se pripravlja pot za prehod iz kapitalističnega v socialistično gospodarstvo. Če podržavljenje koncentrirane industrije je veliko ložje, kakor podržavljenje neenakih, raztresenih podjetij. In četudi vemo, da tudi država kot podjetnik ni nič drugega kakor kapitalist, v tem slučaju neoseben kapitalist, vendar tudi vemo, da je podržavljenje velik korak proti socializiranju. Državo mora dobiti ljudstvo v svoje roke, čim bo dovolj zavedno in dovolj močno; in tedaj prevzame ljudstvo državna podjetja v svojo upravo. Socialisti se torej nič ne navdušujejo za zakone, ki hočejo prepovedati truste, že zato ne, ker se z njimi nič ne doseže.

Za pravico ribičev.

Državna industrijska oblast v Bostonu, Mass., je izdala jako važno razsodbo: Mornarji na ribiških parnikih, katere zadene med vožnjo nesreča, so opravičeni do odškodnine po kompenzacijski postavi, ne glede na to, kako daleč je oddaljen parnik od kopnega. Slo je za smrt ribiča Nickersona, katerega so odnesli valovi lani 6. marca s krova parnika "Mado-macka", ko je ribaril 6 milj od kopnega. Obtožena družba je uveljavljala, da se je pripetila nesreča izven trimiljnega pasa, kjer neha jurisdikcija države. Industrijska oblast pa je razsodila, da obsega zmisel pstatve tudi ta slučaj, ter je prisodila vdovi pone-srečene \$4000 odškodnine.

Socializem, pacifizem in sorodno.

Etbin Kristan.

SOCIALISTI IN MIR.

Kaj je za socialista važnejše: Mir ali socializem?

Mir je gotovo lepa reč in socializmu se ne more očitati, da ga je kdaj podcenjeval. Upam se trditi, da so storili socialisti več za mir kakor vsi pacifisti tega sveta, in karkoli se očitá posameznim socialističnim skupinam z ozirom na sedanjo vojno, ne more izbrisati velikih zaslug, ki si jih je socializem pridobil za ohranitev miru, dokler ga je bilo sploh mogoče ohraniti. In vsa kritika nemške parlamentarne večine, francoskih in belgijskih ministrov-socialistov i. t. d. vendar ne ustvari dokaza, da bi bili mogli socialisti preprečiti sedanjo vojno. Kdor pravi, da bi bili mogli to storiti, podpira nevedoma kapitalistično buržvazijo, ponavljajoč njene neumne fraze, s katerimi bi rada zapečatila "bankrot. Internacionalne." Razlika je le v tem, da buržvazija najskrenejše želi resnično štart Internacionalne, medtem ko ne more socialist sploh verjeti v njen pogin, ker sicer ne bi mogel biti socialist.

NOVI NAUKI.

Marsikaj nam pripovedujejo o tem, kaj da je vse sedanja vojna pokazala. Naučila nas je baje, da moramo prevzeti dedščino Berte Suttnerjeve, ruskega državnega svetnika Bloeha; Carnegiejeva mirovna palača v Hagu bi nam morala postati tempel, mi pa bi morali kot veliki duhovniki miru romati po deželi in pridigati: "Dol z orožjem!" Kajpada! Ta vojna nas ni naučila prav nič novega in nima v sebi ničesar, kar bi moglo iz nas napraviti Tolstojevce; ampak le potrdila je z rekami krvi, z milijoni grobov, z razdejanimi mesti in požganimi vasi, stari nauk socializma, da je vojna neločljiva od kapitalistične družbe.

Nikdar si niso socialisti domisljali in nikdar niso trdili, da morejo preprečiti vsako vojno. Prav zato si niso tega domisljali, ker so vedeli in učili, da izvirajo vojne iz razmer, ki obstoje v kapitalistični družbi. Vedeli so pa tudi, da se te razmere ne odpravijo z nobeno lepo pridigo, ampak le z najostrejšim bojem organiziranega delavskega ljudstva.

Nemški socialisti so storili napako, ko so glasovali za vojne kredite; francoski socialisti so zgrešili, ko so vstopili v kabinet. Ali če to izreka-mo, vendar ne moremo trditi, da ne bi bilo vojne, ako bi bili drugače ravnali. Saj je takrat, ko se je to zgodilo, vendar že bila vojna! Nemčija jo je napovedala Rusiji in Franciji dne 1. avgusta 1914., šele 4. avgusta pa je bila seja rajstaga, na kateri je podal Haase znano izjavo socialistične frakcije.

Toda kaj naj bi bili socialisti drugega storili, da bi bili preprečili vojno?

MANJŠINA.

Vse je lepo, kar nam pripovedujejo o velikanskem številu socialistov na Nemškem. Ali statistika, s katero nas bombardirajo, ima le to napako, da se ne vjema z dejstvi. Med tistimi tremi milijoni volilcev so vsi tisti, ki so prekoračili dobo vojaške dolžnosti in niso bili poklicani pod orožje. Kdo more povedati, koliko je bilo teh? In vsakdo ve, da je med volilci mnogo nesocialistov, mnogo takozvanih simpatizantov, mnogo malkontentov, ki oddajo na dan volitve iz raznih razlogov glasovnice za socialističnega kandidata, sicer pa še davno niso socialisti.

Ampak tudi če bi bili, so socialisti v armadi v manjšini. Tukaj se niti ne oziram na silo militaristične psihologije, na duha kasarne, na vojaško organizacijo, ki namenoma pomeša tuje ljudi v eni četi, zato da nimajo zveze med sabo. Če ne bi bilo tega, je vendar manjšina vedno manjšina.

Kaj naj bi bili socialisti storili?

V rajstagu bi bili lahko glasovali zoper vojne kredite in podali izjavo, ki bi bila dihala bolj socialističnega duha. To bi bili morali po mojem mnenju res storiti. Ali — vojne tudi s tem ne bi bili preprečili. Kaj torej?

DEZERTIRATI!

Če izvajamo zaključke iz logike tistih, ki kratkoma odklanjajo rabo orožja v vsakem slučaju in az vsak namen, tedaj bi bili morali socialisti v dobi mobilizacije storiti to, kar je delal Hervé v času miru in kar je učil Tolstoj: Pozivati bi bili morali rezerviste in vojske naj dezertirajo.

Taka reč se pač lepo čita; ampak v praksi je to nekoliko drugače kakor na papirju. Kam naj bi dezertirali ljudje, da jih ne doseže roka militaristične pravice? Zoper dezertiranje niso le paragrafi, "krigsartikli", ampak tudi fizična sila. Na dezertiranje čez mejo ne bodo v slučaju vojne niti največji fantasti mislili; kajti meja je prvo, kar zvaruje vojno vodstvo. Tisti dan, ko je Avstrija ukazala mobilizacijo proti Srbiji, je vojaštvo zasedlo in zastražilo vse meje, ne le v Bosni in Slavoniji, ampak tudi na Goriškem, dasi je bila Italija takrat še zaveznica Avstrije, pa tudi na Tirolskem in Predalpskem, dasi je Švica nevtralna; da je zastražila meje proti Rusiji in Rumuniji, ni treba niti naglašati.

Kaj pa pomeni dezertirati in ostati v deželi? Pred vsem pomeni to smrt za vsakega, kdor bi izdal poziv za dezertacijo. In to bi bila smrt, ki ne bi prinesla niti najmanjše koristi. Žrtvovati svoje življenje, če prinese žrtev uspeh, je junaštvo; žrtvovati ga za nič, je neumnost.

Dezertirje bi polovili. Nekaj bi jih postreljali, ostale bi stlačili v uniformo in bi jih pomešali med zanesljive "lojalne" čete, in vsa velika dezerterska akcija bi ostala krvava farsa.

To so socialisti, ki ne plavajo po oblakih, ampak poznajo razmere in računajo z njimi, dobro vedeli. V Rusiji so v dumi odkinili vojne kredite; v Srbiji so vehementno napadali vlado; v Italiji so cele mesece vodili najintenzivnejšo žurna-

listično in parlamentarno kampanjo proti vojni. Vendar se pa niso podali v nobeno pustolovščino in niso deklamirali dezertiranja, ker so prepačetni za to.

Nekaj drugega bi bilo, če bi bili socialisti pozvali vojske na revolucijo. Razmotrilo malo to vprašanje.

REVOLUCIJA.

Predvsem ne vem, kako bi se s tem strinjali naši absolutni pacifisti, ki so brezpogojni nasprotniki orožja. V taki revoluciji bi se namreč tudi morale rabiti puške in sablje, bajoneti, revolverji in celo kanoli. In tudi kri bi tekla, morda še obilneje kakor na bojiščih, kjer jih je na tisoče, ki streljajo, le da je oddan strel, medtem ko v revoluciji puntar ve, zakaj se bije, pa hoče zadeti, kadar ustreli.

Ali — kri gor, kri dol. Važnejše je vprašanje, če bi mogli socialisti napraviti tako revolucijo. Kakor je videti, tudi tega niso poizkušali ne v Nemčiji in Avstriji, ne na Francoskem in v Belgiji, pa tudi ne na Ruskem in v Srbiji in v Italiji.

Morali so pač imeti razloge za to. In te razloge je lahko najti. Zopet je treba namreč vprašati: Na kateri strani je bila večina, na kateri pa manjšina?

Enostavna blaznost bi bila, če bi komaj za silo oborožena, v vojskovanju neizurjena manjšina rebelirala proti boljše oboroženi večini, ki ima vojne zaloge, vodstvo in vse ugodnosti legalnosti na svoji strani. Klic na vstajo ne bi niti dosegel vseh onih, katerim bi bil namenjen, kajti oblasti kapitalistične države so pripravljene tudi na take reči.

Odločilna akcija proletariata predpostavlja večino. To je posebno naglašal Jean Jaures, ki mora biti neomajnim zagovornikom miru še zaradi tega simpatičen, ker je bil v svojih delih vse-skozi krjičen, ker se ni ustavljal v svoji kritiki niti pred komunističnim manifestom in pred Marxom in Engelsom sploh, zlasti pa zato, ker naglašal legalnost tako kakor noben drugi izmed velikih socialističnih pisateljev. "Ne z nepredvidenim sunkom politične agitacije, ampak z metoditnim in legalno organizacijo svojih lastnih sil pod zakonom demokracije in splošne volilne pravice pride proletariot do oblasti," pravi v pismu, ki ga je pisal Charles Peguyju povodim izdaje svoje knjige "Iz teorije in prakse."

V tej knjigi pa pravi (v poglavju "Revolucionarne večine):

"Tiste velike socialne izpremembe, ki se jim pravi revolucije, ne morejo biti, ali ne morejo biti več delo kakšne manjšine. Revolucionarna manjšina, naj bo še tako pametna in še tako energična, ne zadostuje, vsaj v moedni družbi ne, da bi izvedla revolucijo. Treba ji je pomoči, pristopa večine, ogromne večine."

Na drugem mestu v istem poglavju pravi:

"Res je, da je morala revolucija (francoska) iskati pomoč pri sili: Dne 14. julija, 18. avgusta naskok na bastiljo, zavzetje tilerij. Toda zapomnimo si: Sila se ni rabila, da se vsili narodu volja manjšine. Nasprotno se je vršila sila, da se je ščitila skoraj soglasna volja naroda proti veleizdajniškim napadom manjšine. Dne 14. julija se je ljudstvo uprlo zoper štatsstrah, ki ga je nameraval kralj, dne 14. avgusta zoper kraljevo izdajstvo. Imelo je pravico in voljo naroda na svoji strani. Vsa Francija ni pozdravila iz stupidnega podvrgavanja pod gotovo dejstvo 14. julij, ni zato odobrila 10. avgusta, ampak edino zato, ker se je sila enega dela naroda postavila v službo od pešice privilegiranih, dvojnem in krivopisniškov izdane splošne večje. Torej ni bila raba sile prekanjeno dejanje manjšin, ampak mogočna obramba večine."

Dobro si bo zapomniti ta odstavek še iz drugih razlogov, o katerih bom kasneje govoril. Tukaj sem ga citiral, ker naravnost sijajno poudarja potrebo večine za odločilno delo.

Kakor pa je večina potrebna za izvršitev socialne revolucije v celoti, tako je neizogibna tudi za tako revolucijo v državi, ki bi hotela preprečiti vojno in bi v ta namen absolutno morala porušiti vlado in dobiti državno vodstvo v svoje roke. Te večine niso imeli socialisti v nobeni deželi in zato bi bilo desperatno dejanje, četudi junaško dejanje, ako bi bili poizkušali v času mobilizacije izzvati revolucijo.

Pri tem je treba vzeti prav posebno militariistični sistem v poštev, ki vlada v prizadetih evropskih državah in zmanjšuje misel na revolucijo v prazno iluzijo. Vojak mora po svoje orožje in po opremo v kasarno. Drez orožja se proti orožju ne more delati revolucija. Čim je v kasarni, je pa že "militariziran." Prvi hip, ko je stopil skozi vrata vojašnice, se uveljavi subordinacija in vojaška disciplina. Vse njegove državljanske pravice so ostale pred pragom. In od tremotke, ki je uvrščen v svoj voj. v kompanjo, v bataljon, uči inkuje nanj sugestija militarističnega duha. Zanj ni več vprašanja: Kaj, kam, čemu? Le povelje velja; za vse drugo ga napravi slepega in gluhega.

Ne, socialisti niso imeli moči, da bi bili preprečili to vojno, enostavno zaradi tega ne, ker ni dospel razvoj še tako daleč, da bi odločevali v državah.

BURŽVAZNA MODROST.

Socialistu, ki je čital glupe jeremijade kapitalističnega časopisja nad socialističnim Jerihom, se je moralo le čudno zdeti, odkod je postala buržvazija naenkrat tako revolucionarna, da je pričakovala od manjšin, česar niso izvršile večine. Ali kapitalistična trobila so računala s splošno razburjenostjo, ki jo je ustvarila vojna in z zmedo misli, ki je nje naravna posledica, pa so menila, da je to posebno ugodna prilika za diskreditiranje socializma in Internacionalne.

Naša naloga pa gotovo ni, da pospešujemo buržvazne želje in da potrjujemo kapitalistične

laži. Naj se je iz Marxovih teorij, ki podlegajo razvoju časa kakor vse drugo, omajalo karkoli — da nas je naučil drugače gledati na zgodovino, kakor hočejo oficijelne šolske knjige kapitalistične države, da nam je pokazal, kako se prodira skozi površino k vzrokom in pogojem, kako se razdirajo umetne odeje in megle, ostane njegova nevenljiva zasluga.

Ta vojna ni ničesar prekrnila v socializmu razun nekoliko oseb, ki niso bile v odločilnih trenutkih dovolj trdne. To je obžalovanja vredno; ali taka velikanska katastrofa, da bi morali zaradi tega obupati nad Internacionalno in revidirati vso socialistično teorijo nazaj do "a", to vendar ni. Nasprotno: Ta vojna potrjuje socialistični nauk, da ustvarja kapitalizem neprenehoma konflikte, ki se vešči poostre do oboroženega spopada, da je vojna produkt kapitalističnega sistema, kakor je bila v preteklosti produkt še bolj nazadnjaških sistemov, in da izgine vojna šele s splošno zmago socializma.

SOCIALIZEM ZA VSAKO CENO.

In zaradi tega je zame odgovor na vprašanje, kaj je za socialista važnejše: Mir ali socializem, — odgovor popolnoma jase. Če pridigajo eni "Mir za vsako ceno," odgovorjam: "Socializem za vsako ceno."

Mir za vsako ceno se pravi, tudi za to ceno, da eventualno nikdar ne dosežemo uresničenega socializma. To je očitno nesocialistično mišljenje, dostojno meščanskih pacifistov, Berte Suttnerjeve, Forda in Bryana. Če pa verujemo v socializem, tedaj mora biti naše geslo: Socializem za vsako ceno! Če gre mirno, tedaj socializem mirnim putem. Če ne gre drugače kakor z orožjem, tedaj socializem z orožjem! Ampak na vsak način in za vsako ceno: Socializem!

PACIFIZEM.

S pacifisti v meščanski družbi se ni kregati. Zanje ne eksistira materialne razmere, zanje so družabne oblike le slučajnosti, v njihovih očeh ustvarjajo zgodovino posamezne individualnosti in čiste ideje. Oni ne vidijo zvez med gospodarstvom in politiko in kulturo. In če rabijo vešči besedo "evolucija," so vendar slepi za vse stvarne pogoje razvoja.

Zato mora meščanski pacifizem tavati od razočaranja do razočaranja, od bankrota do bankrota. Berta Suttnerjeva, — ki ni bila nikdar socialistka, kakor mislijo nekateri — je napisala svojo glasovito knjigo pod viski avstrijsko-pruske vojne 1. 1866. Za to knjigo je bilo velikansko zanimanje in založnik si je lahko menceal roke. Klic "Dol z orožjem!" je odmeval po vsej Evropi. In že leto 1870. je prineslo — prusko-francosko vojno.

Car Nikolaj je tudi pacifist. Kaj ni pozval evropskih vlad na dogovor, da se določi razoroženje? Komaj se je črnilo na tistem pozivu dobro posušilo, pa je imela Rusija vojno z Japonsko. In takrat je sam Tolstoj, najmočnejši gromovnik zoper vojno, priznal, da se ni mogel premagovati in je jahal vsak dan po dvanajst vrst daleč, da bi bil izvedel novice — o vojni.

Meščanski pacifisti verujejo v čudežno moč monarhov, predsednikov republik in ministrov, pa so prepričani, da bi bilo treba le te velike prirediti za idejo svetovnega miru in zbuditi v njih gnus pred prelivanjem krvi, pa bi bila vojna izbrisana iz bodoče zgodovine. Države lahko kljub temu ostanejo kapitalistične, monarhi lahko ostanejo monarhi, industrija lahko producira za profit in išče profit po svetu, stopnja gospodarskega razvoja v posameznih državah tudi lahko ostane različna; le kos papirja je potreben, na katerem se cesarji in kralji podpisajo, da se ne bodo več vojskovali.

S to ideologijo ni imel socializem nikoli nič opraviti in tudi danes nima z njo nič opraviti.

Materialistični nazor o zgodovini, ta globokoumna metoda marksizma, katere tudi noben Bernstein ali Jaures ni zatajil, ni izgubila svoje veljave, ker se je Evropa izpremenila od Baltičnega do Egejskega morja v krvavo bojišče. Ta metoda nam pomaga, da poiščemo tiste vzroke stranskega konflikta, ki jih vladajoči mogote tajiti, da raztrgamo pretveze, s katerimi opravičujejo svojo vojno in da razkrinkamo kapitalizem.

Ali če to storimo, pridemo do zaključka, da je ta vojna nujen sad razmer, ki so se razvile in komplicirale v sedanji kapitalistični družbi in da bo možnost vojne obstajala, dokler bo obstajal kapitalizem; nikakor pa nas ne more privedi do sklepa, da je kapitalizem ceno, vojna pa drugo, da se vojna lahko izpihne iz svetovnih dogodkov brez obzira na to, da je svet kapitalističen; ne more nas skratka privedi do sklepa, da naj zamenjamo socializem s pacifizmom in razglašamo evangelij meščanskih sentimentalistov, ki objubljajo konec vojne v kapitalistični družbi kot plod etike in pridige.

PRİČA.

"New Yorker Volkszeitung" gotovo ne more biti osumljena, da je količkaj militaristična ali pa da se ne po-ejuje z vssemi silami za mir. Tudi v kritiki večine nemških socialističnih poslanecv ni ničesar opustila. Ali pred kratkim je imela članek z naslovom "Eine zerstörte Illusion" (razdejana iluzija), v katerem pravi:

"Ni dvoma, da je lepa fraza o zadnji vojni, o splošnem miru po sedanji vojni marsikoga zbegala. Tudi v Nemčiji je v neki drugi obliki razsajala in prihaja še sedaj vešči na površje. Če zna-ga Nemčija, tedaj lahko diktira mir, se je reklo, in tedaj je mogočno oboroženje Nemčije izpolnilo svoj namen; postalo je nepotrebno, lahko se po dogovoru z ostalimi silami odloži ali pa vsaj bivstveno olajša.

"Le kdor vidi v vojnah slučajne prikazni, ki so odvisne od dobre ali zle volje ljudi, more postati žrtev take frazeologije. Kdor pogleda globoko, kdor je spoznal gospodarske stike, se bo temu smejal. Vojska in mornarica je danes neizogibno orožje, da se brani gospodarski interesi dežele. Dokler so ti interesi v vzajemnem nasprotju, je smešno govoriti o razoroženju in o večnem miru. Teh nasprotij pa ne odstrani svetovna vojna, niti ne zmanjša jih, temveč jih bistveno poostri. In dokler obstoji sedanji družabni red, imamo militarizem, imamo vojne, in sicer v vedno večji meri.

"Kdor tega noče, naj nam pomaga pri odstranitvi tega takozvanega "reda", naj nam pomaga pri ustvaritvi gospodarskega načina, v katerem se bodo gospodarski interesi ljudi vjemali. Šele tedaj pride doba miru, ne pa prej."

Newyorško socialistično glasilo ne izreka s tem nič novega. Ta misel preveva vso socialistično literaturo, ona je neuničljiv del socialistične filozofije, razlagali so jo najznamenitejši socialistični kongresi.

Kaj se je zgodilo, da bi morali naenkrat zavreči to spoznanje, pa razdejeti temelje znanstvenega socializma?

DOKAZ "ZA", NE "PROTI".

Sedanja vojna? — Ali ravno sedanja vojna je strašen dokaz, da je socializem imel prav. Človekoljubi so že davno pripovedovali, da je sedanje stoletje preveč humanitarno in kulturno, da bi nastalo klanje med visokociviliziranimi narodi. Če je izbruhnila vojna med Japonsko in Kitajsko, so se tolažili, da vlada tam še barbarstvo. Podobno so govorili za ruskojaponsko vojno. Ko je Italija napadla Tripolitanijsko, so se izgovarjali, da to pravzaprav ni vojna, ampak oborožena ekspedicijska kultura v divje kraje. In tudi za balkansko vojno je morala pomagati fraza o zaostali kulturi. Ali da bi se Nemčija, Francija, Anglija, Avstrija zlasale? Kaj še! Tam je toliko etike, da je taka vojna iz "kulturnih" razlogov izključena.

Vladarji so v svojih prestolnih govorih pripovedovali parlamentom, kako globoka je modrost njihovih vlad, ki zna vzdrževati prijateljske ali pa vsaj prijazne razmere z vsemi državami.

Vojni ministri so sicer zahtevali vedno nove kupčke milijonov za vojsko in mornarico, ali vemo, so trdili, da je vse to potrebno za ohranitev miru, nikakor pa da nimajo vojnih tendenc. Le socialisti niso hoteli verjeti. Na vse so odgovarjali: "V kapitalistični družbi živimo. Tu so gospodarska nasprotja. Ta nasprotja postanejo prejaliste tako velika, da jih ne morete kupčijsko urediti, in tedaj bo vojna."

To se je izpolnilo. In ker nam je zgodovina dala prav, naj se naenkrat primemo za glavo, pa naj vprašujemo, kje smo se zmotili? Nikjer se nismo zmotili! Le človekoljubi, ki so se zanašali na licemerske fraze državnikov in verjeli v moč etičnih idej, so se zmotili.

Socialisti so prav dobro opažali, da se približuje kriza. Saj je bilo znamenj na nebu dovolj. Zato so se tudi čimdalje bolj bavili z vprašanjem vojne. Ali nikdar se niso zaleteli, da ni bili verjeli v možnost preprečenja vojne v kapitalistični družbi, v kateri so sami v manjšini.

Seveda se niso izpremenili v fataliste, ki bi s prekriznimi rokami čakali, kaj prinese usoda, pa se s tihim vzdihljajem vdali v neizogibno. Manjšina so; ali če nima manjšina moči, da odločnje, ima lahko nekaj vpliva. Internacionala in njeni posamezni deli so se bavili z vprašanjem, kako se more izriniti ta vpliv, da se vladajočim krogom vsaj otežaje njih nameni. Kdo se ne spominja na debate o generalnem štrajku in o drugih predlogih, ki naj bi dajali socialistom direktivo v slučaju grozeče vojne ali pa fakičnega vojnega izbruh? Sklep vseh teh študij in debat pa je bil ta:

"Kolikor imamo moči, jo vržemo na vago; ali da bi mogli s svojo sedanjo močjo, v sedanji družbi onemogočiti vojno, je iluzija."

To je bilo logično. Kajti še dosežemo v kakšni deželi tako moč, da je vprašanje miru in vojne odvisno od nas, tedaj smo v dotični deželi večina; in tedaj prevzamemo sami upravo v državi.

Vprašanje vojne in miru pa dobi tedaj za nas povsem drugo lice. O tem bomo že še natančneje govorili. Omenim naj le, da tudi tedaj — če ne postane z nami vred ves svet socialističen — ne postanemo pacifisti. Tedaj celo ne!

Če je pa res — in če se ne moti ves socializem od začetka do kraja, mora biti res — da je vojna produkt kapitalizma, da torej vojna ne izgine, dokler ne izgine kapitalizem, tedaj mora za nas veljati geslo:

Ne pacifizem, ampak socializem!

Mir, če je mogoč; ampak socializem za vsako ceno! (Dalje prihodnjič.)

Genjeno uredništvo "Proletarca"!

V zadnji številki "Proletarca" stoji v članku "Nonresistene, domovina, narodnost i. t. d." na koncu tretje in začetkom četrte kolone zalomljen stavek, katerega vsebina je vsled tega spakedrana. Vsled tega prosim, da ga v prihodnji številki ponatisnete. Dotični stavek se glasi: Če zastopa kapitalizem, je vsa njegova osebna po-Združenih držav pred zunanjim sovražnikom, ker bi bili to države in delavcev ne bi hotel po nobeni ceni pobijati, pa bi Japonci, Kitajci ali kateri drugi zaostali narod napadel in vtegnil vreči deželo za stoletja nazaj, kakor vržejo na pr. skebi delo organizacije raznih delavcev, ko štrajkajo za svoje boljše življenske pogoje, tedaj se on logično tudi skebov ne bi smel braniti, če bi njegova gospodarska organizacija štrajkala.

Frank Petrich.

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1905.

PODPORNA ZVEZA

Inkorporirana 22. aprila 1908 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: FRANK PAVLOVČIČ, 46 Main St., Conemaugh, Pa.
Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, box 50, West Newton, Pa.
Tajnik: ALOJZIJ BAVDEK, 46 Main St., Conemaugh, Pa.
Pomočni tajniki: IVAN PROSTOR, 1098 Norwood Rd., Cleveland, O.
Blagajnik: JOSIP ZELE, 6108 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Pomožni blagajnik: JOSIP MARINČIČ, 5805 St. Clair Ave., Cleveland, O.

ZAUPNIK:

ANDREJ VIDRIČ, 170 Franklin Main St., Conemaugh, Pa.

NADZORNIKI:

VILJEM SITTER, 1. nadzornik, 46 Main St., Conemaugh, Pa.
FRAN TOMAŽIČ, 2. nadzornik, Gary, Ind., Teleton, Sta., box 73.
NIKOLAJ POVŠE, 3. nadz., 1 Craib St., Numrey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.

POROTNIKI:

IVAN GORŠEK, 1. porotnik, Box 195, Radley, Kansas.
JAKOB KOČAN, 2. porotnik, 1406 E. 52nd St., Cleveland, Ohio.
ALOJZIJ KARLINGER, 3. porotnik, Girard, Kansas, R. F. D. 4, Box 86.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

F. J. KERN, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POMOŽNI ODBOR:

GLAVNI URAD v hiši št. 46 Main St., Conemaugh, Pa.
SPENDAL IVAN, Conemaugh, Pa., Box 781.
GAČNIK IVAN, 425 Coleman Ave., Johnstown, Pa.
GABRENAJA JAKOB, Box 422, Conemaugh, Pa.
BOVC FRANK, R. F. D. 5, Box 111, Johnstown, Pa.
SUHODOLNIK IVAN, Box 273, South Fork, Pa.
ZOLER ALOJZIJ, Box 514, Conemaugh, Pa.

Uradno Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni, pošiljati vse dopise in denar naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošilja glasom pravil, edino potom Poštah, Expressih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kako pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

ZAPISNIK

seje pripravljalnega odbora na prednih jednot in zvez za združitev z dne 8. febr. 1916.

Predsednik br. W. Sitter odpre sejo ob 2. uri popoldan. Navzoči so W. Sitter, M. Konda, A. Mladčič, Fr. Aleš, M. Železnikar, P. Godina in br. J. Marinčič. Zapisnikarjem je izvoljen br. F. Godina. Preds. br. W. Sitter poroča, da nima nič važnega poročati izven kar se je izvršilo na šesti redni konvenciji S. N. P. J. in pozneje tudi s splošnim glasovanjem članstva S. N. P. J., kar pa je vsem odbornikom znano. Nadalje čita br. Sitter pismo gl. taj. Černeta od A.S.B.P.D. iz Kansasa, tikajoče se glede poravnave stroškov zadnje seje in druga pojasnila, ki se glasi:

Mr. W. Sitter, Conemaugh, Pa.
Cenjeni sobrat: —

Vaše cenjeno pismo, oziroma račun stroškov sej pripravljalnega odbora v mesecu juliju in septembru sem prejel. Ker tozadevni stroški niso pravilno razdeljeni, radi tega mi ni mogoče poslati zahtevano svoto na pristojno mesto.

Znano nam je da šteje S. N. P. J. — S. S. P. Z. in S. D. P. Z. — S. D. P. & P. D. nekaj čez 2000 članov in članice. Naša podporni organizacija pa šteje konec meseca septembra t. l. skupno 908 članov in članice. Iz tega se razvidi, da je nam doposlani račun previsok r oziroma na število naše organizacije.

Čudno se nam vidi tudi to, da je pripravljalni odbor za združitev svoje prvotne predloge tako daleč spremenil. Na prvi konferenci, ki je bila sklicana v svrhu združenja 14. jan. 1914 v Chicagu, je bil sprejet predlog: da, ako se hočemo združiti, se pač nikakor ne sme ozirati na starost članov, prav tako se naj ne ozira na premoženje glavnih blagaj. Na seji v mesecu juliju in septembru se je pa trdovratno zahtevalo, naj se stare člane odstrani, in vsaka organizacija na mora biti "solventna." S to odredbo je pač jasno povedano in v polni meri dokazano nasprotstvo združitve prizadetih podpornih jednot in zvez. Seve v tej zadevi se gotovo osebe klicujejo na neke državne zakone, kar pa je po našem mnenju vsak tozadevni izgovor le metanje peska v oči.

Glavni odbor in članstvo A. S. B. P. D. je javnosti pokazal vspešno delovanje za združitev prizadetih podp. organizacij, a nikako se pa ne zadovolimo s tem, da bi se nam napravljalo stroške brez vsakega uspeha.

Sobratiski pozdrav

J. Černe

Za tem prečita tudi odgovor, ki jim ga je on pisal in se glasi:

Cleveland, Ohio, 1. feb. 1916.

Cenjeni sobrat: —

Vaše pismo sem prejel, ter vam na istega sporočam, da se bode vršila še ena seja priprav. odb. v turek, t. j. 8. febr. v Chicagu, mislim v tistih prostorih kot navadno, ako bodo v Chicagu stanujoči zastopniki isto oskrbeli.

Blagovolite mi nemudoma sporočiti, ako se Vaš zastopnik tudi udeleži; ako pa se nadaljenega delovanja za združitev ne udeležite več, mi pa istotako blagovolite naznaniti, da na seji poročam, ter vam na ta način tudi ne bode treba nadaljnjih stroškov poravnati. To se namreč ume, da tako dolgo, kot se sodelovanju ne odpovete, oz. naznanite, se bodo stroški na Vašo organizacijo sorazmerno po številu članstva razpisovali.

Pričakuječ takojšnjega poročila, da vem v slučaju, da ne pošljete zastopnika v Chicagu, na sejo tam poročati. Istočasno pišem zastopniku priprav. odb. Vaše organizacije br. Goršku.

S sobratiskim pozdravom,
Porabite priložen zavitek za odgovor.

Cleveland, Ohio, 1. feb. 1916.

Cenjeni sobrat: —

Ti sporočam, da se vrši še ena seja priprav. odb. dne 8. febr. to je v turek, in sicer v Chicagu, mislim v navadnih prostorih.

Zajedno pišem sobratu tajniku Vaše organizacije, ter se blagovolite nemudoma pogovoriti, ter meni naznaniti, da vem poročati na seji v slučaju, da se Ti ne udeležiš.

Blagovoli iti do njega, ker i-tak ni daleč.

S sobratiskim pozdravom,

Odgovor naslovi na Cleveland, kot kaže priložen zavitek, še drugo pismo, ki se glasi: Potem prečita:

Jan. 24. 1916.

Mr. Wm. Sitter, Conemaugh, Pa.

Cenjeni sobrat: —

Vaše pismo z dne 7. t. m., predložil sem glavni odborovi seji ki se je vršila dne 22. t. m. Na omenjeni seji, sklenilo se je, da se ne dopisuje takoj zahtevana svota stroškov sej pripravljalnega odbora za združitev podp. organizacij. Glede združitve imela je naša organizacija že mnogo stroškov.

Toraj ako se bo še vnaprej delovalo za združitev, in ako se združitev vresniči, mi bomo radevolje poravnali vse nastale stroške, kateri pripadajo na našo podp. organizacijo.

Toliko v blagohotno-pojasnilo.
Sobratiski pozdrav

Za A. S. B. P. D. J. Černe

Br. F. Godina predlaga, da se pisma in odgovor priobčijo kot del zapisnika. Sprejeto. Br. J.

Marinčiču se da besedo in da tudi on nekaj pojasnila o pismu.

Sprejet je predlog soglasno, da vse one organizacije, ki se še niso uradno naznale predsedniku tega odbora br. Sitterju, nadalje ne udeležijo več akcij za združitev, so navezane v poravnavo na daljnji stroškov.

Br. M. Železnikar, zastopnik za S. N. P. J., apelira na ostale zastopnike, da prvo oni povejo svoje mnenje in potem pride S. N. P. J. Br. M. Konda poroča, da po konvenciji S. N. P. J. se pri njih organizaciji ni nič ukrepalo o združitvi. Br. F. Aleš poroča enako s povdankom, da je njih organizacija S.D.P. & P.D. pričakovala dan na dan združitev in upa, da se bo ta stvar že skoro uresničila, apelira pa na zastopnike S. N. P. J., da dajo oni svoje poročilo. Br. M. Železnikar poroča, znano vam je vsem članom tega odbora, kako se je izreklo članstvo S. N. P. J. s svojim splošnim glasovanjem in treba je, da se zastopnika S. N. P. J. držita tega, za kar se je izreklo članstvo. Nadalje pojasnjuje glede državnih zakonov v tem smislu opirajoč se na državo Ohio itd. Pravi, da je odločno zato, da se držimo tega kar državni zakoni v tem oziru zahtevajo in apelira na br. M. Konda in br. W. Sitterja, da dasta boljše pojasnila o tem, ko so njima bolj znani taki zakoni raznih držav. Nadalje br. Železnikar želi pojasnila, kaj je sploh mnenje tega odbora, ali deluje za združitev, pridružitve ali priklonitev. On povdarja tudi, da imamo preveč posameznih organizacij in z njimi preveč nepotrebnih stroškov; v razgovoru se oziroma na liste — glasila te organizacije. Hvali "Glas Svobode" kot začetnika za te napredne organizacije in ravnotako je deloval list "Proletarec." Potem kritizira prvi list, kako je pozneje v slučajih nastopal proti temu, kar je sam ustvarjal. Nadalje kritizira, da čemu se je sploh ustanovilo S. S. P. Z. in S. D. P. Z., ko je že bila tukaj napredna organizacija S. N. P. J.

Med govorom se apelira na br. M. Železnikarja, naj bo kratek in bolj stvaren v govoru. Br. F. Aleš odgovarja, da take besede so bile na mestu ob začetku pri prvih sejah pripravljalnega odbora, o tem se je že dovolj govorilo in danes niso več na mestu. On trdi, da so se te organizacije ustanovile iz potrebe, ker takrat še ni bilo ugodnosti pri S. N. P. J. z višji mi razredi. Br. F. Aleš povdarja, da je članstvo S. N. P. J. glasovalo res z nepretrgno veliko večino za predlog br. Železnikarja in proti prizivu manjšine, ampak on pravi, vse to se je izvršilo pod pritiskom in influenco komentarija za predlog v "Glasilu" S. N. P. J., katerega pa on trdi se ni dalo prizivu manjšine in je prepričan, da ako bi imel enak komentar priziv manjšine, da bi glasovanje vse drugače izpadlo.

Nadalje br. Aleš apelira na zastopnike, da se na ti seji vsak posamezen izrazi, naj li še nadalje delujemo za združitev ali ne, pojasniti glede stroškov, pove tudi, da se ne zliaga s tem, kar je odglasovalo članstvo S. N. P. J. in zato je on odločen, da se odloči še danes: delujemo še naprej ali ne. On pravi tudi, da, ako se zliaga S. N. P. J. združiti v zmislu enakopravnosti, da morajo odpaсти vsa pravila, vsi glavni odbori in se mora vršiti posebna konvencija, ki naj vse to vredi, pravila in novi odbor. Br. F. Godina vpraša zastopnika, zakaj se ni dal enak predlog na splošno glasovanje pri drugih organizacijah, kot je bilo glasovano pri S. N. P. J. Br. M. Konda odgovarja, da je on vprašal na konvenciji S. N. P. J., ako ne bi bilo umestno, da bi vse za združitev prizadete organizacije glasovale o enakem predlogu, pravi pa, da je tedaj na to pojasneval br. Zavertnik, da gre to na glasovanje le pri S. N. P. J. isto poroča br. Sitter, da je bilo sklenjeno, da se počaka na rezultat glasovanja pri S. N. P. J. in potem pa skliče sejo priprav. odbora, katerega se pa vrši danes, da se o tem razgovorimo, br. Godina se zadovolji s tem pojasnilom.

Br. M. Konda opominja br. Železnikarja, naj ne polemizira preveč s starimi zadevami, temveč naj bi delal raje za stvarno delo o združitvi, pojasnjuje koristi po-znejše ustanovljenih organizacij, povdarja, da je trdo prepričan, da

so tudi organizacije marsikateroga Slovence v Ameriki pritegnile, da se je organiziral, česar bi ne storil, ako bi teh ne bilo. On je tudi mnenja, da bo prišel čas, ko bomo prišli do združitve in s tem bo organizacija v toliko močnejša. Br. A. Mladčič vprašuje, čemu smo tukaj, da se izivamo ali, da delujemo složno na stvari. On pravi S. N. P. J. je s svojim odglasovanjem povedala natančno in jasno svoje misli in to se ne da ovreči. Njegovo mnenje je, da bi ta odbor deloval na to, ker se vrše konvencije skoro vseh teh organizacij, ki so v akciji za združitev v tem letu, da bi skušali najti pota in priporočila, da se naj vrše vse te konvencije ob enem in istem času in v enem mestu, ter po dokončanih svojih delih, naj bi odločile en dan ali več, ako treba; sešli naj bi se vsi delegatje, gl. odbori skupaj in poklicalo naj bi se zastopnike S. N. P. J., ter končno naj bi se tam stvar vsaj približno skupno rešila.

Br. M. Konda govori tudi v prilog tega.

Br. F. Aleš pravi, da je on popolnoma nasproten temu in sicer radi stroškov. Pravi, dajo naj vse prizadete organizacije svoje premoženje, starost članstva in uplačevanje asessmentov preračunati po od države priznanemu aktuarju, in ako aktuar priporoča večji asessment, naj se ga naloži članom one organizacije, ki bi ji ga priporočal upeljati, da pričnejo takoj plačevati dovolj visoki asessment za solventnost, ampak je on mnenja, da bi se naj združitev takoj izvršila in plačevali naj bi le oni člani, katerih organizacija je pri združenju nesolventna toliko časa, da bi postali solventni; pa reimo tudi deset let, ako treba. In on priporoča, da bi imeli šele potem, ko bi bila formalno združitev že izvršena, splošno konvencijo sorazmerno kot se je priporočalo na S. N. P. J. konvenciji.

Br. M. Železnikar pojasnjuje, da je tukaj zakon, ki zahteva solventnost vseh organizacij, predno se združimo.

Br. Mladčič še enkrat pojasnjuje, da ne vidi umestnosti za tako splošno konvencijo.

Br. F. Aleš apelira še enkrat, da se vzame v poštev navet br. Godina, ki priporoča, da dobe vse org. aktuarja, da preračuni vse potrebno pri organizacijah, ki se žele združiti in trdi, da je to edina najbližnja pot za združitev, ko smo enkrat rešili finančno vprašanje, ki je glavna ovira pri tem.

Br. A. Mladčič pojasnjuje, da ako se bo združitev izvršila v času bodočih štirih let, ali vsaj do bodoče konvencije S. N. P. J., da se bo smatralo to za izvršeno čast temu odboru in slovenskemu narodu v Ameriki. Stvar se ne da tako hitro izvršiti, kakor si predstavlja br. Aleš in marsikdo drugi. Br. F. Aleš potem pravi, da ako je res nemogoče združiti se takoj z S. N. P. J., naj pa ta odbor deluje nato, da se vsaj vse druge organizacije združijo v eno in potem pa s S. N. P. J. in si tako okrajšajo pot pri združitvi.

Br. Mladčič pravi, da bi se združili sedaj s S. N. P. J. je nemogoče, ker je članstvo vseh ostalih organizacij proti temu odglasovalo pri S. N. P. J. in radi tega je treba vpoštevati, da je hitra združitev absolutno nemogoča, dokler ostale organizacije ne izvrše tega, kar zahteva za skupno združitev S. N. P. J.

Br. Sitter izjavlja, da je tudi on istega mnenja kot br. Mladčič, ter povdarja, da je menda res edino prava pot do združenja kot že omenjeno, da bi imele organizacije skupno konvencijo, to je brez S. N. P. J. letos vse v enem času in v enem mestu, S. N. P. J. naj bi pa poslala svoje zastopnike na to zborovanje. Priporoča, da se naj osvoji tak predlog.

Br. J. Marinčič je tudi tega mnenja in priporoča, da bi se dal tak predlog organizacijam, to je brez S. N. P. J. na splošno glasovanje.

Po ti razpravi zastopnikov je prišel pripravljalni odbor do zaključka, da, ker imajo letos konvencije S. D. P. Z. v mesecu maju, S. S. P. Z. v mesecu septembru in S. D. P. & P. D. je že itak odložila za nedolgočas svojo konvencijo, da se osvoji predlog, ki se glasi: **Predlog I.** Da se vrši konvencija S. D. P. Z., S. S. P. Z. in S. D. P. & P. D. pričenši se 2. pondeljek dne 11. septembra l. 1916. H. Da se pri vseh prizadetih organizacijah priporoča le dve mesti v splošno glasovanje za konvencijo in sicer Cleveland, O., in Chicago, Ill. H. Da dajo vse prizadete organizacije preračunati svoje premoženje, starost članstva, uplačevanje asessment in solventnost, potom od države priznanega aktuarja, ako aktuar priporoča povišanje asessment in druge potrebe za solventnost, poravnajo vse do te konvencije, ker to zahtevajo zakoni držav.

Predlog je soglasno sprejet.

Predlog je tudi sprejet, da za gori omenjeni predlog odloča večina oddanih glasov skupno pri vseh organizacijah in ne pri posameznih organizacijah.

Predlog je sprejet, da morajo oddati ta predlog na glasovanje vse prizadete organizacije čim prej mogoče in rezultat glasovanja se ima priobčiti v listih, ki so glasila teh organizacij, določeno in jasno po št. društev, koliko jih je glasovalo za in koliko proti.

Pripravljalni odbor je na ti seji razveljavil star zaključek in sicer je mnenja, da se odprejo predali v vseh listih glasilih teh organizacij za razpravo o tem predlogu, da se tako vidi mnenja članstva. Apelira se pa na dopisnike, da pišejo le o predlogu in sicer stvarno in resno izpustijo se pa imajo vanje osebnosti.

Stem se tudi vabijo vse ostale organizacije, ki niso poslane zastopnikov na to sejo, in ki se mislijo na združitev, da tudi one to izvrše.

Nadalje je sprejel soglasno pripravljalni odbor sledeči predlog: Ako se katerakoli izmed za združitev prizadetih organizacij proti tem sklepom pripravljalnega odbora in da gl. odbori ali članstvo teh organizacij nočejo vpoštevati in se strinjati s tem sklepom, se ta odbor potem smatra razpuščenim (odpade s tem odbor, ker ga potem ni treba).

Predlog je sprejet, da se ta zapisnik priobči v glasilih prizadetih organizacij in da se pošlje vsakemu članu tega odbora in gl. taj. po en izpis.

Prečita se zapisnik in z malimi popravki sprejme soglasno z opazko, da se priobči cela razprava in ne samo zaključki.

Zatem br. predsednik W. Sitter zaključil sejo ob 6¼ uri zvečer in z malim nagovorom se apelira na gl. odbore in članstvo prizadetih organizacij in upa, da je pripravljalni odbor izvršil svojo dolžnost in se za stopinjo približal k združitvi.

Filip Godina,

zapisnikar.

PREMOGARJI.

Rudarji, ki delajo s trdim premogom, so naznanili podjetnikom, kakor smo že svojčas poročali, svoje zahteve. Zdelo bi se, da ne zahtevajo mnogo. Ali gospodarji imajo druge glave kakor delavei. To kar zahtevajo premogarji, se jim ne zdi le mnogo, ampak celo preveč, za toliko preveč, da ne morejo sploh ničesar dovoliti. Ubogi lastnih jam imajo komaj še toliko denarja, da so mogli v velikih kapitalističnih listih objaviti ogromne oglase, ki veljajo tisočake, in ki razlagajo, da ne morejo lastniki za nobeno ceno izpolniti delavskih zahtev; kajti "vsak dober poučen človek", pravi, "ki je študiral razmere v industriji trdega premoga, ve, da prinaša lastnikom le malo dobička."

Ubogi podjetniki!

In nesramni delavei jim ne privoščijo niti tega malega dobička! Toda pogledajmo malo bliže. Eden tistih mož, ki jih klicajo lastniki za priče, je znani profesor Scott Nearing z vseučilišča Toledo. On je namreč dobro informiran in je študiral razmere v tej industriji. Prav pred kratkim je izdal knjigo "Anthracite", v kateri se bavi s temi razmerami. Seveda — profesor Scott Nearing je nekoliko sumljiv, kajti ne neki drugi univerzi je lani izgubil službo, ker ni vprašal pri svojih predavanjih,

kaj žele kapitalisti, ki financirajo vseučilišče. Mož je mislil, da so taki zavodi ustanovljeni za znanost, pa bi moral vedeti, da so ustanovljeni le za tako znanost, ki je kapitalistom všeč.

Marsikomu se bo kljub temu zdelo, da so več vredne besede človeka, ki govori in piše po svojem prepričanju, kakor pa onega, ki se klanja milijonarjem.

Profesor Scott Nearing pravi v svoji knjigi, da so trditve podjetnikov o njihovih malih dobičkih take, da zavajajo. Predvsem so podjetja nadkapitalizirana, zato da se lože zakrijejo resnični profiti. V mnogih slučajih so jame združene z železnicami; dobiček je pa potem tako vknjižen, da odpada na premogorove navidezno le majhen del. To je računsko umetnost, v kateri se kapitalisti izvrstno spoznajo.

Profesor Scott Nearing tudi navaja, da ne presegajo letni dohodki rudarja pri trdem premogu skoraj nikjer šeststo dolarjev na leto, torej toliko, kolikor je včasih gospodarju premalo za dinner. Če bi hotel hudič obetno kaznovati takega barona, bi mu moral naložiti, da naj izračuna, kako more družina celo leto dostojno živeti s šeststo dolarji. Tak milijonar bi se pri tem računu bolj potil kakor v najhujšem peklenem ognju.

Cena ene tone premoga z vsemi stroški od premogarja do konsumenta ne znaša po Nearingovih računih več kakor štiri dolarje. Prodajna cena pa znaša rekdo-kdaj manj kakor sedem dolarjev. "Industrija trdega premoga ne-se lastnikom le majhne profite."

Leta 1914 so mogli konsumenti za svoj denar le štiri petine onega premoga kupiti kakor leta 1900. Od tega leta — 1900 — so se plače rudarjev povišale za 20 odstotkov. Življenje se je podražilo za 50 odstotkov.

Kaj je to mar podjetnikom? Njihove dividende so se v tem času pomnožile za 220 odstotkov. Ker nosijo jame le majhen dobiček!

Zahteve premogarjev so, če se vzame Scott Nearingova knjiga za podlago, znanstveno opravičene. Ali za jamske barone ni merodajna znanost. Oni se ne uklonijo ničem drugemu kakor sili. Če so rudarji dovolj močni, da jih prisilijo s svojo organizacijo, se bodo ydali, drugače bodo trmasti napram znanosti in pravičnosti in vsemu.

S premogarji pa trpe tudi konsumenti, ki ne morajo kuriti s šoto in so podjetnikom izročeni na milost in nemilost. Če bodo lastniki prisiljeni, da povišajo plače, bodo, četudi po krivem, odvalili izdatke na konsumente.

Najboljša rešitev tega problema bi bila, da bi se delavstvo politično dobro organiziralo, pri volitvah samostojno nastopilo, prisililo vlado, da podpravi jame in potem prevzelo upravo države v svoje roke. Delavei bi tedaj lahko imeli poštene plače, konsumenti bi dobili premog dober kup, vlada bi pa imela še vedno toliko dohodkov, da bi lahko znižala davke.

Kajpada, to bi bil že kosček socializma. Bã-ti sicer zelo dober, zelo zdrav; ampak — socializem bi bil, in zato je boljše, da so izkoriščani delavei, da so izkoriščani konsumenti, in da spravlja milijonske dobičke pešice kapitalistov. Kajti socializem je — prestrašna reč! Celo organizirati se je treba zanj, pa kaj čitati in se kaj učiti. To je pa prenerodno. Naj torej rajši ostane vse, kakor je; kakor je "božja volja..."

Rudarska smrt.

Dva rudarja, oba inozemca, sta bila ubita dne 21. februarja v rudniku Pennsylvania Coal Company v Dickson City, Pa. Tla rova, kjer sta delala, so se dvignila ter ju je stisnilo k stropu in ubilo. Družbini uradniki so rekli, da je bil ta slučaj nesreče najbolj čuden, kar se jih je pripetilo v antracitnih rudnikih v zadnjih letih. Nikakor si niso mogli razložiti, kaj je povzročilo, da so se dvignila tla.

Zvišana plača.

Pogajanja, ki so se vršila med zastopniki delaveev pri Denver-Rio Grande-železnici in železniški-mi uradniki, so imela uspeh, da so dosegli delavei še zvišanja plače na uro. Kakor se sodi, bo deležnih tega zvišanja kakih 2500 delaveev.

Japonski strah.

Iz Washingtona poročajo: Iz zanesljivih virov je vlada izvedela, da neke Japonske odnehati, dokler ne dobi v Severni, Srednji ali Južni Ameriki nekaj ozemlja. Zdaž hoče kupiti od republike Colombije kos obrežja in otok Coiba; to zadevna pogajanja so se začela. Najprej so se pogajanja vršila ustmeno, nadaljevala so se pa pismenim putem. Čim je imel španski poslanik prvi pisani dokument v rokah, je odšel v Washington in ga pokazal ameriški vladi. V tem dokumentu je Japonska izjavila, da bo vedno ščitila neodvisnost Paname.

Neki član tukajšnega panamskega poslanstva je takole opisal otok Coiba, ki je oddaljen 300 milj od panamske obale:

Coiba je eni otok, ki je najbolj oddaljen od prekopov. Japonci bi ga zelo radi dobili, pa se jim najbrže ne bo posrečilo. Panama ne bo dala Japonski nikakršnih koncesij.

V Washingtonu so zaradi teh vesti zelo razburjeni. To je mogoče. Tudi je mogoče, da je na teh vestih kaj resnice. Japonska je na prehodu v kapitalistično državo. Njena industrija sicer še ni oddale tako velika, da bi jo mogli imenovati azijsko Anglijo, kar delajo nekateri, toda pričela se je razvijati, razvijala se bo dalje, in postala bo velika, ker so v deželi pogoji za to. Vrhutega je Japonska preoblikovana. Zlasti sedaj, ko je še pretežno poljedelska, je to težaven problem. Ljudje mo-

rajo neke živeti; če ne morejo doma, morajo ven. Država pa ne mara izgubiti svojih ljudi. Vrat jim ne more zapreti pred nosom, da bi se ne izseljevali. Toda tam, kjer se naselijo, bi jih rada imela pod svojo oblastjo. Najtemeljiteje doseže to, če spravi tudi dotično ozemlje, kjer žive, pod svojo oblast.

To je bil eden izmed vzrokov, da je šla Japonska v Mandžurijo, zato je pogoltnila Korejo, zato gleda po strani na Kitajsko in na Filipine. In da sanjajo tisti, ki so najbolj napeti, tudi o Ameriki, ni le verjetno, ampak to kaže tudi njihova literatura.

Četudi je Japonska še napol fevdalna, vendar vidi, kako ravna kapitalistične države; in ona rada posnema. Odkar se je dežela odprla svetu, so vse njene institucije posnemale po vnanjih zgledih. Ker je pa kljub vsemu parlamentarni, kar krepki avtokraciji in vlado. "Država" in "vlada" sta tu enaka pojma.

Kakor vsaka avtokratična dežela, je tudi Japonska militaristična. Za svojo vojsko doprinese ogromne živce. Ker je bila v nekaterih vojnah zmagovala, se čuti militaristično moč. Sedanja vojna, v kateri je postala zaveznica evropskih držav, ji je prila ravno prav in je mogoče zbudila njen ponos. Sedaj je postala takorekoč enakopravna z belimi deželami.

Take reči šeegetajo poželjivost. Imperialistično navdahnjena je bi-

la Japonska že prej; razvoj zadnjega časa je to nagnenje le še pojačal. In na Japonskem ni protiteže, ki bi izravnila to stremljenje, kajti ljudstvo ne šteje nič. Prišel bo čas, ko bodo mase tudi tam spregledale, in tudi socializem najde pot med strašno zatirano in izkoriščano japonsko delavstvo. Doslej še ni prišel ta čas. Doslej je v vsej državi povsem neznan pešica socialistov, in še ti niso nobeno uro varni večal.

S temi reči je treba računati.

Ali vesti, ki jih sedaj razširjajo iz Washingtona, nas vendar ne morejo ganiti, in kdor nam hoče sugerirati, da stoji Amerika na pragu vojne z Japonsko, se mu le smejemo. V Tokiu imajo lahko zelo visoko leteče načrte, in da se znajo lotiti tudi ogromnih nalog, je pokazala njih vojna z veliko Kitajsko in z ruskim kolosom. Ali v Tokiju znajo tudi računati in vedo, da sedaj ni čas za vojno z Ameriko.

Ampak v Zedinjenih državah je pripravljenost na dnevnem redu, in zato je dobro vse, kar bi moglo nagnati Američanom večji strah v kosti. Ta pomen imajo tudi razburljive istorije o japonskem kupovanju ameriškega ozemlja. Vsaka izmed malih ameriških držav predobro ve, da se ne sme spustiti v nobeno tako-kupeljo, ker bi sama takoj imela vso Ameriko proti sebi.

Ta bavbav nas torej ne more plašiti.

etion City in Shelby City. Razstrelivo so našli pod neko telefonsko celico, katere se poslužujejo železniški uradniki in ki leži blizu naprav Standard Oil Co.

Konfisciran anarhističen list.

Poštni uradi v New Yorku so zaplenili vso zadnjo naklado anarhističnega lista "Revolt," ki ga izdaja Hypolit Havel, češ da navaja na nasilstvo in da je žaljiv. — V Ameriki velja "tiskovna svoboda"...

Podkupljen porotnik.

V Chicagu se je pred veliko poroto pričela razprava proti bivšemu županu v Blue Island, Ill., E. W. Bourke, ki je obdolžen, da je sprejel leta 1913 kot porotnik podkupnino od Archibald Fitzgeralda, v znesku \$5000. Tedaj se je vršil proces proti nekemu Alberi E. Forstni in štirim drugim obtožencem, češ da so ogoljufali zvezno vlado za premogovna polja na Alaski, ki so vredna \$20,000,000. Razsodba se je glasila tedaj v prid obtožencev.

Velika stavka.

V Ansonia, Conn., je 21. februarja stopilo v stavko okrog 5000 delavcev, zaposlenih v štirih tovarnah American Brass Co. Stavka je nepričakovano izbruhnila. Delavci, večinoma priseljenci, so se na tistem organizirali in uprizarili stavko. Poklicana je bila takoj milica, dasi vlada najlepši mir. Delavci zahtevajo zvišanje plače, osemurni delavnik in opoldanski delopust v soboto. Družba je ponudila 25c zvišanja plače na dan onim, ki zaslužijo manj kot \$2.50 dnevno.

Da bi se olajšalo sporazumevanje med delavci, so se ločili po narodnostih in ima shode vsaka skupina v svojem jeziku. Zastopanih je osem narodnosti, ki pa se vse strinjajo v svojih zahtevah in so tudi odločene, skupno se boriti za zmago. Boj se morda poostri še s tem, da je zastavljeno sedaj tudi 50 delavk v tekstilni tovarni Osborne & Cheesman Co. Zahtevajo desetodstotno zvišanje plače. Govorijo, da se obetajo v Ansonii še druge stavke, tako v medenih napravah Ansonia Mfg. Co., Seymour Mfg. Co. in H. A. Matthews Company.

Mater je ustrelil.

Harry Oliver, 21 let star, je v Frankfortu, Ind., pri mizi ustrelil in ubil svojo 50letno mater, ker ga je karla zaradi njegovega pijančevanja in lenobe. Potem si je s britvijo prerezal vrat ter se skoraj gotovo umrl. Dočim so oblasti menjale, da je storil to grozno dejanje v blaznosti, je rekel njegov oče, da je bil zločin posledica silne hude jeze.

Smrt v ognju.

Iz Pittsburgh, Pa., poročajo dne 22. februarja: Danes je uničil požar hotel Slater v Woods Run ter povzročil za deset tisoč dolarjev škodo. Neki mož je zgorel, šest malih otrok pa so komaj rešili skozi okna. — Frank Slater, ki je našel smrt v ognju, je bil 76 let star in je spal ob času nesreče v svoji sobi. Dasi so se gasilci trudili na vse kriplje, da ga rešijo, se jim to vendar ni posrečilo.

Kodanjski dopisnik londonskega lista "Daily Mail" je izvedel "iz zanesljivega vira", da je podpisalo več kakor 500 trgovcev in drugih uglednih mož iz Hamburga, Lubecka in Brémene neko prošnjo, s katero se obračajo na nemško vlado, naj začne takoj z mirovnimi pogajanjmi, da bo končana vojna v treh mesecih, ker drugače bodo ta mesta, ki so do sedaj najbolj cvetela v trgovini, uničena.

Take vesti radi pripovedujejo Angleži o Nemcih, Nemci pa o Angležih. In toliko resnice je gotovo na njih, da si vsi žele mir; toda vse te želje in nič drugega ne.

V zmislu paragrafov 4. in 25. zakona z dne 15. novembra 1867., je bilo razpuščenih na Tirolskem devet italijanskih društev: dve podporni društvi italijanskih podanikov, dve kolesarski društvi, društvo - trgovskih - pomočnikov, društvo za ljudsko izobrazbo, socialistično društvo, katoliško in delavsko društvo.

— Avstrijska svoboda — to seveda ne preseneti nikoga več.

Japonski trgovci so se pogodili z neko veliko ameriško firmo, da bodo kupili na Filipinah nekaj tovarov za \$1,000,000. Nadalje so kupili japonski trgovci od menihovdominkancev veliko sladkorno plantažo na otoku Luzon.

V Eaton, Pa., je umrl John Edmans, najtežji mož v državi Ohio. Krsto so morali vzeti iz hiše skozi okno, ker je bila prevelika. Tehtal je 600 funtov. Zavidati mu ni bilo tega blagoslova.

Švicarski zvezni svet je izvolil za zveznega predsednika za leto 1916 dosedanega podpredsednika Camilla Deceoppa s 185 od 188 veljavnih glasov. Za podpredsednika zveznega sveta za leto 1916 je bil s 180 od 187 veljavnih glasov izvoljen član zveznega sveta Edmund Schultess iz Vilmacherna v Aargavu.

Ogrski finančni minister je na jel pri raznih nemških bankah 150 milijonov kron posejila.

Postavodajna zbornica v Richmond, Va., je za zrgla z 52 proti 40 glasom predlogo o ženski volilni pravici. Kakor je bilo pričakovati od tega "naprednega" parlamenta.

Stranka

Tajnikom klubov J. S. Z.

Dogaja se, da izpolnjujejo tajniki klubov zelo površno mesečna poročila, vsled česar je glavnemu tajniku nemogoče izdelati točno poročilo za državne tajnike in tajništvo skupne stranke.

Opozarja se torej na točno izpolnjevanje mesečnih poročil, tako kakor zahtevajo rubrike v formulih za mesečna poročila.

Tajništvo J. S. Z.

IZJAVA!

Slovenski socialistični klub št. 27 je na zadnji redni seji razpravljala o spomenici, katero je poslal Glavni Odbor J. S. Z. kongresnemu odboru za zunanje zadeve v Washington, D. C.

Za to spomenico se je soglasno izreklo odobrenje, in obenem zaključilo, da se iste naroči 1000 iztisov, ki se bodo razdelili med slovensko občinstvo tu v Clevelandu.

Upati je, da storé to tudi drugi klubi.

Andrej Bogataj, tajnik

Glasilo hrvatskih in srbskih socialistov v Ameriki je "Radnička Straža." Izhaja tedensko na osemih straneh in stane \$2.00 za celo leto. Naslov: 1944 So. Racine Av., Chicago, Ill.

NAZNANILO.

Na roki imamo zopet 150 "Ameriških Družinskih Koledarjev", katere smo dobili nazaj. Kdor ga sedaj hoče imeti, naj takoj pošlje 40c na naslov:

"Proletarec,"

4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

M. A. Weisskopf, M. D.

Izkušen zdravnik.

Urađuje od 12 A. M. — 3 P. M. in od 8—10 P. M. V sredo in nedeljo večer neurađuje.

Tel. Canal 476.

1801 So. Ashland ave.

Tel. residence: Lawndale 8996.

Ena najboljših socialističnih revij v angleškem jeziku v Ameriki je: "INTERNATIONAL SOCIALIST REVIEW." — Izhaja mesečno in stane \$1.00 na leto. — Naslov: Int. Soc. Review, 341 E. Ohio St., Chicago, Ill.

LOUIS RABSEL

moderno urejen salon

NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WI

Telefon 1199

Moderno urejena gostilna VILLAGE INN s prostranim vrtom za izlete MARTIN POTOKAR, Ogden Ave., blizu cestno železniške postaje, Lyons, Ill. Telefonska števil.: 224 m.

Dr. Richter's Pain Expeller

za revmatične bolečine, za bolečine otrplosti sklepov in mišic.

Pravi so doli le v zavrtku, kot vam kaže ta slika. Ne vzemite ga, ako nima na zavrtku naše tržne znamke s Sídrom.

25 in 50 centov v vseh lekarnah, ali pa naročite si s varnostno od

F. Ad. Richter & Co.
74-80 Washington Street,
New York, N. Y.

CARL STROVER

Attorney at Law

Zastopnik za vse sodiščih.

Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah.

St. sobe 1009

133 W. WASHINGTON STREET, CHICAGO, ILL.

Telefon: Main 3989

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in ranocehnik.

Zdravniška praksa brezplačno — plačati je le zdravila. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Urađuje od 1 do 5 pop., od 7 do 9 zvečer. Izven Chicago živeči bolniki naj pišejo slovensko.

J. A. FISCHER

Buffet

Ima na razpolago vsakovrstno pivo, vino, smedke, i. t. d.

Izvrstni prostor za okupitje.

8700 W. 26th St., Chicago, Ill.

Tel. Lawndale 1761

Socialistične slike in karte.

"Piramida kapitalizma", s slovenskim, hrvatskim in angleškim napisom.

"Drevo vsega hudega" s slovenskim napisom.

"Zadnji štrajk" s hrvatskim napisom.

"Prohibition Dope" s angleškim napisom.

Cene slikam so 1 komad 15c; 1 tucat \$1; 100 komadov \$7.00.

Cene kartam: 1 komad 2c; 1 tucat 15c, 100 komadov 70c.

Poštnino plačamo mi za vse kraje sveta.

INTERNATIONAL PUB. CO.

1311 E. 6th St., Cleveland, Ohio.

MODERNA KNIGOVEZNICA.

Okusno, hitro in trpežno delo za privatnike in društva. Sprejemo naročila tudi izven mesta.

Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba.

BRATJE HOLAN.

1633 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

(Adver.)

Ali kašljate?

Ako kašljate, odpravite vaš kašelj! To lahko storite, ako vzamete

Severa's Balsam for Lungs

(Severov Balsam za pljuča) ob pravem času. Poskusite ga zoper kašelj, prehlad, hripavost, vnetje sapnika, davice ali oslovski kašelj. Je namenjen za otroke in za odrasle.

Cena 25c in 50c v vseh lekarnah.

Bolečine v prsih.
In razne druge bolečine se lahko odpravijo s maziljenjem delov s SEVERA'S GO-THARD OIL (Severovo Gotthardsko Olje). Je to mazilo velike teršne vrednosti. Cena 25c in 50c v vseh lekarnah.

Severov Almanah za Slovence
za leto 1916 se sedaj lahko dobi v lekarnah ali od nas. Zagotovite se, da dobite svež ter ga imajte vedno pri roki skozi celo leto.

W. F. SEVERA CO., CEDAR RAPIDS, IOWA

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

TEL. 1475

JOHNSTOWN, PA.

Izvirno potrdilo

(ORIGINAL RECEIPT)

ki nam ga pošlje poštni urad iz starega kraja, priča vsakemu, da je denar poslan naslovniku, bil izplačan. Potrdilo je podpisano od osebe, ki ste ji poslali denar in ko ga mi dobimo sem, ga hranimo za to, da se lahko vsak pošiljalec sam prepriča o prejemu poslane vsote.

Cene po dnevnem kurzu.

ZA DENAR JAMČIMO V VSAKEM SLUČAJU!

Prebitek in glavica \$669,672.99

Hranilne uloge \$4,687,208.83

Pišite nam v vašem materinskem jeziku na

KASPAR STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVENUE, CHICAGO, ILLINOIS.

Dopisi.

Southview, Pa.

Cenjeni sodrug urednik!

Prosim Vas, natisnite teh mojih par vrstic iz naše nove naselbine v Vašem cenjenem listu. Moje roke sicer niso vajene pisave, kajti človek, ki si mora s krampom služiti svoj vsakdanji kruh, ravna bolj težko s peresom.

Tukaj nas je Slovencev približno petnajst družin in nekaj sameev, ter se prav dobro razumemo med seboj. Kar se dela tiče, delamo zdaj vsak dan. Vsako jutro ob šestih nam zatrobi alarma ali kompanijski "visl". Potem si pa človek že lahko misli, kaj nas čaka. Hitro si moraš nadjeti uniformo ali "pit klos" nase, pa hitro v svoj strelni jarek. Seveda niso taki kakor v stari Evropi; ampak tukaj so takozvani "plesni" ali "rumi", in ko prideš na svoj ples, te že čaka sovražnik premog. Najprej si moraš navrtati luknje, potem pa počakati, da pride general Cadorna in ti sestrelji sovražnika. Tukaj ima naureč vsak bos pa dvajset mož, da jim razstreli premog, in sicer je tako, odkar imamo nove postave. Kadar ti je premog sestreljen, moraš gledati, da dobiš hitro sanitetni voz, da spraviš čim hitreje premog na površje.

To se ponavlja enakomerno dan nadan. Kadar mineta dva tedna, gre pa vsak delavec na Corpsecommando, imenovan Company Office, da dobi tam nekoliko "medalij" za svojo hrabrost.

Tako se nam godi, dragi sodrug urednik. A če bi bili vsi delavci složni, bi bilo lahko drugače. Tedaj bi delavci lahko dobivali zlate "medalje", kompanije pa magari peto starega čevlja, ker itak nič drugega ne zaslužijo.

Rojaki, zbudimo se že enkrat! Vsak najneumnější delavec mora spoznati, kako ga kapitalist izkorišča. Tukaj smo ustanovili socialističen klub z 19 člani, in kakor mi je znano, jih bo še več pristopilo. Rojaki, pojdemo po tej poti naprej! Železo ni tako trdo, da se ne bi dalo skovati; tudi naša pot ni tako trnjeva, da se ne bi dala prehoditi.

Tukajšnji rojaki se zelo zanimajo za razmere v Evropi. Ni mi treba omenjati, da sta tudi tukaj dva tabora; eni se zavzemajo za Avstrijo in Turčijo, drugi pa za zaveznike. Vsi so radovedni, kdo bo zmagal.

Meni je vseeno, kdo da zmaga. Moja edina želja je, da bi se po vojni delavstvu in našemu narodu kaj boljše godilo kakor doslej.

Pozdrav vsem čitateljem, Proletarom pa mnogo novih naročnikov!

John Zabkar,
McDonald, Pa.

Frontenac, Kans.

O delavskih razmerah v naši naselbini ne bom poročal, ker itak vsakdo ve, da nam dajo naši kapitalistični baroni v najboljšem slučaju zaslužiti, da se človek z družino za silo pošteno preživi. Ali če se ozrem, pa vidimo, kako prenašajo delavci to usod, se mi zazdi skoraj neverjetno. Masa se vdaja v božjo voljo ali kaj vem v kaj, pa živi, kakor da mora biti vse tako kakor je in se nič ne bi dalo izpremeniti. Nekateri sodrugi so pa, kakor se mi zdi, preveč boječi, da ne pravim strahopetni; boje se delodajalec, svojega soseda, ali pa celo svoje žene, pa skrivajo svoje prepričanje kakor kača noge, tako da nikomur nič ne koristi. Večinoma se pa boje tistih malih prispevkov za delavsko organizacijo. Pa vendar mora vsakdo vedeti, da se ne da nič iz nič narediti.

Sodrugi, bodimo pogumnejši in trdnější, in spomnimo se, da je naša naloga storiti vse, da dosežemo svoj cilj. Če ne doživimo sami svobode in pravice, za katero se borujemo, je naša dolžnost, da jo pripravimo vsaj svojim otrokom.

Vsaj vsak prepričani sodrug ve, da ne pridemo do rešitve brez socializma, za socializem pa more delati le socialistična stranka. Če se bomo bojevali, bomo tudi zmagali, če bomo pa križem držali roke, pa ne bo nikoli nič.

Letos bomo imeli zopet velike volitive, in vsak delavec naj bi premislil, kako važna reč je to. Sedaj vidimo, kako zna en sam socialist v kongresu bičati kapitali-

stične stranke. Seveda ne more eden nadglasovati vseh. Če pa bi jih bilo v kongresu le dvajset, trideset, rdečkarjev, bi se tam reči drugače sukale. Zakaj marsikateremu meščanskemu poslancu bi se tedaj hlačice tresle zaradi njegovega mandata in marsikdo bi glasoval za delavske zahteve — ne iz ljubezni do delavcev in socializma, ampak iz strahu in iz ljubezni do mandata.

Držimo se socialistične stranke, pristopajmo v klube, zahajajmo na seje, udeležujmo se razprav in posvetovanj, pazno čitajmo Proletarec, tedaj se ne bomo dali zapeljati republikanskim in demokracijskim kričanjem, ki že sedaj postopajo okrog in napeljujejo vodo na svoj mlin.

Letošnje leto bi moralo biti za vsakega zavednega sodruga leto najživahnejše agitacije. Vsakdo bi si moral šteti v čast, da pridobi za klub nekoliko novih članov in za Proletarec nekoliko novih naročnikov. To je najboljša priprava za volitive.

Na sodruge v Frontenac apeliram, naj se udeležujejo klubovih sej, ki se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu. Rešiti je mnogo važnih reči. Tudi tiste sodruge, ki nosijo že več let rdeče knjižice, upozorjam, da naj pridejo in naj se pokažejo, da so vredni biti člani naše socialistične organizacije. S socialističnim pozdravom

John Tratar.

Milwaukee, Wis.

Cenjeni sodrug urednik!

Že nekaj časa čakam, če se bo kdo izmed naših sodrugov oglašil in kaj sporočil o dogodkih v naši naselbini, ki se lahko imenujejo zanimivi. Ker pa ni od nikoder nič, sem sklenil, da primem za pero.

Z delom gre kakor povsod bolj slabo. Bolje kot delo napredujejo druge reči, a ne take, ki bi bile za delavstvo koristne. Vprašal bi slovenske sodruge in svobododomisce v Milwaukee: Ali ste res zaspali in nič ne vidite, kaj se godi okrog Vas? Da, zdi se mi da smo zaspali, ali pa vsaj sloge, harmonije in delavnosti ni med nami. A čas bi bil, da bi se zdrumili in spregledali. Morali bi tedaj vendar opaziti, da je vse to, česar ni med nami, na drugi strani, med katoličani, ki niso svojega časa prespali, pa žanjejo uspehe, ki jih mi ne, četudi bi jih krvavo potrebovali.

Katoliški Slovenci imajo svojo cerkev na West Allis, pa jim je že premalo prostora v njej; zato so kupili židovsko sinagogo na 4. Ave in Mineral St. v Milwaukee. Samo poslopje stlja 3500 dolarjev; za vse druge reči, ki so za tako "božjo hišo" potrebne, računajo čez 1000 dolarjev, in če se prišteje obresti, naraste to čez 5000 dolarjev.

Vprašajmo se pa, kdo bo plačal ta denar? In odgovor se glasi: Mi delavci sami!

To se lahko dokaže. K meni so prišli agenti teh cerkva v stanovanje, in ne vedoči, s kom imajo opraviti, so me s klobukom pod pazduho nagovorili, da so prišli prosit za cerkev, in vprašajo, če dobe kakšen dolar. Nisem se takoj izdal, in tako so mi podali vse podrobnosti. Šele v daljšem razgovoru so opazili, na kakšnega tica so naleteli, in tedaj so vsj ubrali skozi vrata.

Tako bodo torej izrpal petti- soč dolarjev iz našega ljudstva, ki ne bo imelo za te žrtve, v sedanjih slabih časih posebno težke, niti drobtine kakšne koristi. Denar pobirajo na tri načine od enih in istih ljudi. Člani cerkve morajo plačevati mesečno, potem pobirajo posebej v cerkvi, in razuntga pobirajo še po stanovanjih. In kdor hoče biti "pravi kristjan" in želi, da bi mu "duša šla v nebesa", mora dati!

Da se bolje poučim o stvari, sem šel sam v cerkev, ki ni daleč od mojega stanovanja. Ravno takrat je pop podajal letno poročilo, čital imena darovalcev in darovane svote, meni pa je bilo žalostno pri sreu, ko sem med njimi slišal imena nekdanjih zastopnikov "Proletarca". Kušljana in drugih.

Sodrugi, delavci, ali Vas tudi nasprotnikovo delo ne more zdra- miti iz spanja? Ne spoznafe, da je skrajni čas, da se organizirate in greste tudi Vi na delo?

V Milwaukee je začel meseca decembra izhajati tudi nov slovenski list po imenu "Slovenija". Iz do-

sedanjih števk sem spoznal, da stoji na stališču businessmanov in milwauških katoličanov. List za- vednega delavstva pa to ni.

Sodrugi, delavci, ne bodite sami svoji sovražniki, pa čitajte in razširjajte list, ki je resnično delavski in socialističen; to je "Proletarec", ki Vas vodi pod rdečo zastavo do delavske zmage.

Naša naselbina v Milwaukee je tako mnogoštevilna, da bi lahko prav veliko dosegli, če bi se združili, organizirali in se lotili dela. Zato nam je treba izobrazbe in zato moramo čitati socialistične časopise in knjige. Tam najdemo potrebno znanje, z njegovo pomočjo si ustvarimo moč, da bomo mogli porušiti sedanji ugonabljaljoči kapitalistični sistem in doseči svobodo v socialistični internacionali.

Thos. Stepich.

KNJIŽEVNOST.

"Čas," mesečnik za poduk, izobrazbo in napredek, prinaša sledečo vsebino: Kaj si pozabil pri novoletnih obljubah? — Kaj storite lahko dobrega za svoj narod? — Razne sanje. (Pesem). — Kdaj ti denar največ zaleže? — Biseri iz svetovne književnosti. Božična pesem — Odlomek. — Konjsko meso v Ameriki. — Mir ljudem. (Pesem). — Danes za denar, jutri zastoj. — Pravilno dihanje da dolgo življenje. — Otročje sanje o zvezdi. — Špaga. — Kapela sv. Florjana. (Legenda). — Iz geologije. — Nanašanja vode. — Iz astronomije. — Kaj in kakšen je daljnogled? — Ni veselja. (Pesem). — Inkubacija ali valenje piščet. — Sirota (Pesem). — Kisk — zrak življenje in smrti. — Kratka rešitev (Pesem). — Kako hodijo ljudje. — Najboljše zdravilo za pekoče rane. — Armeni — nesrečni narod. — Nove iznajdbe in novi patenti. — Čegav je recept? — Bagdad — najzanimivejše mesto na svetu. — Zapuščena srea (Pesem). — Kje, kam, kod... (Pesem). — Kako ločiti dobro blago od slabega? — Nekaj za vsacega.

"Daily Mail" izraža mnenje, da bodo začeli uporabljati Nemci s 1. marcem, ko bo stopila v veljavo njihova nova odredba glede pomokega bojevanja, nove, velikan- ske podmorske čolne, ki imajo baje do 5000 ton prostornine. Tj čolni so baje zmogni, da preplujejo lahko atlantiški ocean sem in tja, ne bi rabili novih zalog vode ali goriva in potrebnih in da bodo delovali kot rušilci in uničevali zavezniške trgovine. Mornariški dopisnik londonskega lista "Times" je mnenja, da je živahno delovanje nemške mornarice v zadnjem času pripisati imenovanju novega vzhodnega mornariškega poveljnika, za čigar ime se še ne ve in pa dejstvu, da so privzeli Nemci v službo nove bojne ladje in hitreje in večje torpedne čolne.

Iz Berlina poročajo, da je pruski železniški minister odredil, da se ne smejo pošiljate svežih evetlie iz Italije prevažati z D-vlaki in z brzovlaki, kar se je vršilo navzile vojni. To pomeni, da bo uvoz iz Italije popolnoma prenehal.

Apoštolski Frane Jože je poslal hrvatskemu banu Skerlecu posebno lastnoročno pismo, v katerem izreka hrvatskemu uradni- štvu za njegovo vsestransko iz- vrstno in patriotično delovanje v vojni svojo zahvalo in popolno za- dovoljnost. — Velika čast! Bog obvari, Bog ohrani, nas cesarjev...

Belgijski kardinal Mercier je bil v Rimu, kjer so mu raznovrstni "važni" opratki dali vendar še toliko časa, da je blagoslovil trinajst študentov ondodné bel- gijske visoke šole, ki so bili ravno na tem, da odidejo k armadi. De- jal je, da ne more biti človek do- ber katoličan, če ni dober vojak. Iz katerega evangelija je to po- snel, bi tudi radi vedeli. Sicer nas pa zaradi tega ne bo glava bolela. Če ima katoličanstvo eno proti- slovlje več ali manj v sebi, je že vseeno.

Župan Thomas B. Smith v Phi- ladelphiji je izrečno odobril odred- bo svojih poduradnikov, katera prepoveduje uživanje opojnih pi- jač vsem mestnim uslužbenecm. Prihodnjič jim bodo še predpisali, kaj smejo kuhati in česane.

Kakor smo že naznanili, je bil na otoku Formozi, ki si ga je Ja- ponska prilastila po japonsko ki- tajski vojni, lani upor. Že takrat so Japonci postreljali mnogo do- mačinov Kitajcev. Zdaj pa razgla- šajo japonske oblasti še obsodbo v veleizdajniškem procesu na For- mozi. Od 1413 obtožencev je obso- jenih na smrt 900. Namen zarote je baje bil, da se odepi otok For- moza od Japonske, da se umorita japonski cesar in ministrski pred- sednik ter na Japonskem proglasi ljudovlada.

Stockholmski dopisnik Reuter- jeve brozjavne družbe poroča, da je dobilo švedsko zunanje ministri- stvo sledeče obvestilo od nemške- ga poslanika: "V kratkem bodo položene mine in druge morske za- preke in ovire na raznih mestih izven švedskega obrežnega vodov- ja. Čim vas bomo natančneje ob- vestili, vam bomo dali natančna navodila za vozne črte parnikov." Po tem nemškem obvestilu se zdi, da bodo položili Nemci na polja min pri vходу v Baltičsko morje od zaliva med Švedsko in Norve- ško.

V Avstriji na Ogrskem je izšla ministrska naredba, ki naroča, da je oddati kovine, ki so bile z na- redbo z dne 23. septembra 1915 zasežene za vojne namene. Vse pobiranje se mora seveda vršiti po etapah in zato bo oddati najprej take kovine, katerih utegne biti večja množina na razpolaganje in kjer oddaja ne bo preveč močno vplivala na zasebno gospodarstvo. Pri izdelovalcih in prodajalcih so kovine zdaj itak mrtev kapital. Čas in kraj oddaje še ni določen in bodo to odredila ukrajna poli- tična oblastva. Priporoča se pa lastnikom onih kovin, ki so bile zasežene z ministrsko naredbo z dne 23. septembra, da jih v last- nem interesu že prej prodajo dr- žavni upravi, lahko jih pa tudi brezplačno prepuste za patriotič- no zbirko kovin. Priprave za od- dajo drugih kovin, ki se jih zdaj še ne zahteva, se že vrše.

V Chicagi sta zopet dve ženski umrli vsled nezakonitih operacij. Take žalostne reči se ponavljajo dan nadan. Oblasti preganjajo po- tem babice in zdravnike, pravega vzroka pa le nočejo spoznati, in ta je hinavščina, ki velja v seda- nji družbi v vseh spolnih rečeh.

Iz Valencije poročajo, da so na-šli na angleškem parniku "Rose- bank" dve bombi. Na parniku je samo premog, ki je namenjen za Anglijo.

Dvanajsta amednarodna umetni- ška razstava je imela biti v Benet- kah letos; ali beneški magistrat je sedaj sklenil, da te razstave ne bo. Vojna pospešuje kulturo.

Najboljša priča.

Človeška lastna izkušnja je nje- gova najboljša priča. Mi smo pre- jeli tole pismo o tem: "Jaz mo- ram reči, da je Trinerjevo ameri- ško zdravilno grenko vino naj- boljše in najpripravnejše zdravi- lo za želodec. Jaz imam svojo last- no skušnjo o tem, ker sem bolehal čez dve leti na želodec, in sem po- skusil mnogo različnih zdravil, ali brez uspeha, dokler nisem posku- sil Trinerjevega ameriškega zdra- vilnega grenkega vina in komaj sem porabil nekoliko steklenice istega, že se počutim popolno zdravega. Zatorej go hočem pri- poročati vsakemu. Math Vojda, Hazleton, Pa." Trinerjevo ameri- ško grenko zdravilno vino je do- bro zdravilo proti boleznim v že- lodeu in črevesih, povzročeni od napanjanja, kolike, zabasanja, ali izgube okusa. Cena \$1.00. Dobi- va se v lekarnah. Jos. Triner, izde- lovalec, 1333—1339 So. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Otrpnjenje miše in sklepov po- vzročenih od prehlajenja, težkega dela, ali revmatizma se odpravi s Trinerjevem Linimentom. Cena 25 in 50 centov, s poštnino 35 in 60 centov. (Adv.)

NOVA IZBIRA, NOVE CENE!

Za ure, verižice, prstane, ter raznovrstno zlatnino in srebrnino, obrnite se nam. Prodajam tudi Columbia grafofone in slovenske, ter drugojezične plošče. Pišite po cenik!

ANTON J. TERBOVEC,
P. O. Box 1 Cicero, Ill.

James F. Stepina,
predsednik.
Christian R. Walleck,
I. podpreds.
Emanuel Beranek,
II. podpreds.
Adolf J. Krasa,
blagajnik.

Ravnateljski odbor:
Michael Zimmer, načelnik
Emanuel Beranek
Dr. Anton Blankai
John Fucik
A. V. Geringer
John C. Krass
Ernest Kunde
James F. Stepina
C. R. Walleck

Ameriška Državna Banka

1825-27 Blue Island Avenue, blizo 18-ste ulice,
CHICAGO, ILL.

Glavnica in prebitek . . . \$500,000.00

ODPRTO: Pondeljek in v četrtek do 8½ zvečer,
vse druge dneve pa do 5½ popoldan.

Pozor!

Zaradi nepričakovanega naglega dviganja in nestalnosti kron- ske vrednosti, nemogoče je določiti stalno ceno, ali vse naše cene bodo računane po najnižjem dnevnem kurzu. Uprajte ali pišite po cene.

Pošiljamo denar v stari kraj in jamčimo, da se pošteno izplača ali pa Vam vrne.

Direktna zveza s Prvo Hrvatsko hranilnico in posojilnico v Za- grebu in njenimi podružnicami.

Pošiljamo denar vojnim vjetnikom v Srbijo, Rusijo, Angleško in Francosko.

Govorimo vse slovanske jezike.

Največja slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Il.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene po- trebščine kot zastave, kape, re- galije, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,
2711 South Millard Avenue.
CHICAGO, ILL.

Cenike prejmete zastoj.

Vse delo garantirano.

POZOR! — Kadar se nahajate v gostilni,

3 pristne
2 zdravilne

zahtevajte vedno dobre, zdrave in pristne pijače, in to so A. Horwato: Importirani Brinjevec, Silvovec, Tropic- novce, Grenko Vno in Kranjski Grenčec. Moja tvrdka je prva in edina samostojna, ki importira žgane pijače in zelišča naravnost iz Kranjskega. Rojaki, zapomnite si, da je A. Horwato pravo, zdravilno grenko vino naprav- ljeno iz najboljšega californijskega rudečega vina in iz najzdravejših starokranjskih zelišč ter nadkriljuje vse druge pijače te vrste za človeško zdravje. Ravno tako Kranjski Grenčec. Posebno ako pijete slabo žganje, ne bo nikdar škodovalo, če denete polovico tega grenčeca vmes.

A. HORWAT, 1827 West 22nd Street, Chicago, Ill.

Stud do jedil.

V lekarnah

Cena \$1.00

Kaj je vzrok izgube slasti do jedil? Večkrat se pripeti, da na nasenkrat zgubimo slast do jedi in da se nam celo stadi. Zdi se kot bi narava sama zahtevala, da zmanjšamo jemanje jedil, ker jih ne moramo prebiti. Oslabljeni prebavni žveci ne morejo več prebavljati kot navadno in zato se uprejo vzeti več. To znači, da potrebujejo po- moči, da zopet pričnejo svoje delovanje brez utrujenosti. Mi priporočamo

Trinerjevo Ameriško prebavno Grenko Vno.

Ta veleznana zmes bode najprvo izčistila no- tranje prebavne dele, jih ojačila in dala jim do- volj moči. Zguba slasti in stud do jedil se bode polagoma zgubil in vi boste zopet imeli

slast do jedi,
ojačen život in
moč za misliti.

Kakor hitro pripomočki za veselo življenje pri- manjkujejo, morali bi rabiti Trinerjevo ameriško prebavno grenko vino in spoznali boste začude- ni, da je zelo koristno. Rabite ga tudi proti

Nerednosti po jedi
zaprtju
kisló ali grenko kolcanje
riganje
plin — ujed.

Lahko ste gotovi, da Trinerjevo Ameriško pre- bavno grenko vino vam bode dalo pomoč.

JOS. TRINER

izdelovalec,

1333-1339 So. Ashland Ave.

Chicago, Ill.

Vsaka družina morala bi vedno imeti dobro zdravilo proti kašlju pri rokah. Morali bi najraje imeti Triner's Cough Sedative katere ne vsebuje strupenih snovi, kot morfin in kloroform. Rabite proti kašlju, bronkitam, zagrljenju, bolečinam v grlu i t. d. Cena 25c in 50c. Po pošti 35c in 60c.